

1883

Fluctuat nec mergitur! (Zmítá, ale nepotopí se!) Tak stojí psáno na vlajce lodě, která jest znakem města Paříže.

Zmítá, ale nepotopí se! Těmi slovy vyznačen jest také hlavní obsah a vlastní povaha dějin celého národa francouzského. A když hrozí největší nebezpečí, objeví se prorok, hrdina, spasitel. Do pevné náruče pojme vlast, nadchne národ k novým velikým činům, vzpruží jeho pokleslé síly, vštíjí odvahu a obětavost do jeho zemdlelých srdcí, a kráčeje mu v čele, naplňuje svět obdivem a úžasem. I tím znakem se skvěje, že život rekův netrvá dlouho. Náhle zazáří na chmurné obloze svého národa, vyčistí ji, naplní oslňující jasnotou a opět náhle zaniká jako onen krásný meteor, jenž na své pouti světové protne ovzduší naší zemské koule, abychom udiveným zrakem patřili ještě dlouho v ta místa, kde se nám objevil a — zmizel!

Právě opět stojíme, ještě uchvázeni krásnou září a už zase bolestně dojatí náhlou ztrátou velikolepého zjevu dějinného, hledíce tam ku břehům Sekvany, která dnes smutnými vlnami svými omývá hrob *Léona Gambetty*.

V přetěžké chvíli zkoušky, kterou dějiny nastavují toliko s národy největší důležitosti, sama Prozřetelnost vyvolila tohoto muže, aby v národě svém naplnil poslání veliké. Loď národa francouzského s proraženým dnem, s rozbitými boky, s přelomenými stožáry a se strhanými plachtami už hnána byla rozvzteklou vichřicí vítězného barbarství černými vlnami zoufalství na pokraj propasti, v jejímžto skaliskovém jícnu by se byla roztránila. Porvána proudem divokým už málomocně potácela se s boku na bok, čekajíc rány poslední...

Však „fluctuat nec mergitur“ napsáno jest o celé

Francii v knihách osudu. V posledním jaksí okamžiku, když ostatní vzdělané lidstvo už sobě zakrývalo oči, by nevidělo ten děsný pád její lodě do bezedné prohlubně, na palubě objevil se *Léon Gambetta*, pevnou rukou stiskl kormidlo, v krutém zápase s vichřicí zahradil otvory, jimiž zkázonosný živel plnil vnitřek korábu, rychlostí blesku vzpřímil nový stožár na palubě, napjal nové plachty a vládna kormidlem obrátil loď ku spasnému břehu, kamž šťastně přistála. K tomuto světodějnému dílu Prozřetelnost ovšem nadala Léona Gambettu také obrovskými silami ducha a srdce, jimiž vynikali hrdinové antičtí a jimiž skvěl se také náš Žižka. Jako by v něm byla soustředila všecken zápal a důraz francouzské povahy národní. Skálopevná důvěra v právo vlasti, horoucí láska k rodné zemi, stržené do nezáviněné pohromy, hluboké přesvědčení o nezmornosti mravních i hmotných sil národa francouzského staly se pramenem jeho rekovských záměrův a skutkův.

Léon Gambetta zachránil národ i stát francouzský, vštípil mu nový život, založil novou, čestnou a slavnou dobu jeho. Jeho nadlidským úsilím a úžasnou vytrvalostí Francie šťastně přešla z poručenství domácího despota a z nátisku bezcitného cizáctva k požitku své neobmezené vůle, své státní a národní samostatnosti.

Zřízení republiky Francouzské jest dílem Gambettovým. *Upevňování* její na základě všeobecné osvěty a všeobecného blahobytu naplňovalo dalších deset let jeho života. Zbývala třetí část jeho dějinného poslání: *odveta* za utrpená příkoří. Však jako by to bývalo už příliš mnoho štěstí a velikosti pro jediného muže. Prozřetelnost zasáhla v běh Gambettova života a náhle zarazila jej!

Francie, zachráněný a osvobozený národ lká u mrtvoly svého velikého syna a všichni ostatní národové, jimž svoboda občanská a důstojnost lidská jest drahocenným pokladem společným, sdílejí její hluboký žal. Ale u té vychladlé schránky velikého ducha

Gambettova zajisté roznítí se mysl národa francouzského k pokračování a dokonání onoho díla, jehož zvěčnělý rek odumřel, ale jež na bledém čele jeho září co závěť všem věrným Francouzům...

My Slované pohlížíme za odletlým duchem Gambetovým se zvláštní tesknoutou, tím větší, s čím větší nadějí jsme obraceli se k němu živoucímu. Bylť Gambetta také oním geniálním státníkem, který srozuměl, že proti žalostné budoucnosti, již Evropu ohrožuje popruštěné Germánstvo, není jiné výdatnější pomoci mimo těsný a srdečný spolek slovansko-francouzský.

TOMÁŠ BÍLEK

Vlastně bychom měli vypraviti deputaci s velikými díky k místodržitelskému radovi, p. Virgilu Grohmanovi, že svého času se přičinil, by ředitel Akademického gymnasia staroměstského, *Tomáš Bílek*, neočekávaně byl dán do pense. Neboť kdyby se to před osmi lety nebylo stalo, sotva bychom dnes měli ono veliké dílo dějepisné, kteréž Tomáši Bílkovi zjednálo slavné jméno po veškeré vlasti a všem věrným Čechům poskytlo možnost, aby hloub než posud nahlédli do oné d'ábelské činnosti, která národ náš po bitvě bělohorské chtěla vyhladiti s povrchu zemského.

Bylo to tenkrát před volbami do sněmu zemského, když řečený Virgil Grohmann povolal Tomáše Bílka, aby mu dal pokynutí, jak sám má voliti a jak také na hlasování ostatních profesorů Akademického gymnasia má působiti. Tomáš Bílek bez dlouhého rozmýšlení odpověděl panu místodržitelskému radovi: jak sám bude voliti, to že už ví a že v té svobodě nikým si nedá ani předpisovati, ani brániti, a tutouž volnost politického přesvědčení že také přiznává každému profesoru na ústavě, jehož jest ředitelem.

Tato vlastenecká neohroženost způsobila Tomáši Bílkovi — pensijní arch, a nám jeho spis, který zajisté stane se *národní biblí* českou.

„Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618“ ..., které srdce české by netrnulo hrůzou a hořem při pouhém čtení těchto slov? Kde našel by se poctivý syn této země, který by nezachvěl se nevýslovnou bolestí při pouhém pomyslení na ta strašná muka, která se vřela a ničila vlast i národ náš po vyvrácení politických a náboženských svobod? Vždycky jsme tušili, co po roce 1620 v Čechách se dalo, že náleží mezi nejhroznější kapitoly dějin světových, a z posavadního bádání v domácí historii (ovšem nikoliv smutně pověstným Antonínem Gindelym!) seznali jsme z osudův našich ubohých předkův století sedmnáctého už mnoho, nad čímž krev srdce našeho zděšením se zaráží; ale posud jsme ani netušili ani nevěděli všechno, posud byly nám povědomy jen některé úryvky z oné tlusté černé knihy, která má nápis: Mučednictví českého národa. Teprv nyní podává nám Tomáš Bílek úplné a věrné vypsání, jak s národem naším před dvěma sty lety se nakládalo, jak katansky se pracovalo na duchovním a hmotném nejdříve ožebračení a pak zničení a vyhubení jeho, kterak vpravdě vypadala tehdejší prokletá politika jezovitská, nad jejímžto ovocem za 50 let rozhořekoval se sám jesuita, šlechtický Balbín!

„Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618“ vypravují nám, jakými pekelnými skutky provádělo se *olupování národa českého o vlastní jeho rodnou a zděděnou půdu*, aby pak buď co žebrák hnán byl do ciziny, aneb co otrok v ubohé domovině své byl přikován k posluze necitelného a barbarského cizáctva. Tomáš Bílek podal nám zrcadlo, v němž duše svých nepřátel vidíme nyní v celé jejich mrzkosti a opovrženlivosti. Na základě listin, jež zachovaly a chovají se v samých nejvyšších úřadech zemských a o jejichžto pravdivosti není ani nejmenší pochybnosti,

s pílí a poctivostí nejvděčnějšího a všeobecného uznání hodnou sepsal nám objemné dílo (dva silné svazky, celkem 100 archů, nákladem Matice české), kteréž nemá a bohdá nebude scházeti na stolku žádného vzdělaného a upřímného Čecha.

Chceme-li správně rozuměti, co od bitvy bělohorské ve vlasti naší v ohledu státním, politickém a kulturním se stalo a co ve značné části posud se děje, musíme čísti spis Bílkův. Ten jest klíčem k nynějším našim zkušenostem a zápasům. Od konfiskací po r. 1618 táhne se nepřetržitě ono pásmo našich běd a útrap, na jichžto zhojení a odstranění do té chvíle pracujeme, ano nejnověji zase zdvojeným úsilím pracovati máme. Není ani jinak možno, leda že z díla Bílkova rozproudí se nová vlastenecká horlivost, vzplane nový vlastenecký vzlet a důraz mezi námi. Kdo do toho díla se zabere, nemůže jinak, leda se zdvojenou láskou a s utuženou věrností přilnouti k právům své vlasti a posvětit celý svůj život službě národní....

Tomáš Bílek narodil se dne 30. září 1819 v Deštné u Jindřichova Hradce, kdež otec jeho byl kovářem. V řemesle kovářském měl po smrti otce svého také zůstatí. Však sotvaže odbyl první pokusy v bušení, ujal se ho osvícený farář P. V. Breischl a pomohl mu na gymnasium v Jindřichově Hradci (1832). Další studia Tomáš Bílek konal v Praze. Od roku 1848 působil co učitel na gymnasiích, malostranském v Praze, v Litoměřicích a v Písku, odkud r. 1853 dostal se co ředitel do Hradce Králové, načež po smrti ředitele Nečáska přesazen za ředitele Akademického gymnasia v Praze. Pro politické přesvědčení své zbaven povinností úředních, uložil sobě *povinnost národní*, kterou naplnil s úspěchem nejskvělejším.

Almanah *Máj* byl písemnictví našemu májem pro celý tento věk. Čtvrt století uplynulo, a dosud nezaštěně září na nás slunce onoho Máje, dosud nás okřídluje jeho svěžest, blaží jeho zpěv a sytí plody vzešlé z jeho květů.

V záři Máje dosud před námi vztyčena slunná, světlá hlava, — pevná to hlava, vysoká jako jeden z horských vrcholů, střehoucích ohrožených hranic české půdy, české mluvy, českého ducha. Převyšuje daleký kraj; ze všech končin ji lze spatřiti čnějící nad obzor, ztopenou v jasný lesk. Po čtvrt století stojí na stráži všeho, co nám svato, Musa Karoliny Světlé, tato svěží horalka naší literatury, původní, neohrožená, lepotvárná, prorockým vzletem prodchnutá. Duch imposantně obsáhlý, jenžto všestranné, hluboké vzdělanosti použil oddaně jen k ocenění vlastního, neuznaného lidu. Světlá, od prvního svého slova si důsledná i věrná, nezviklaná i neústupná ve své přesvědčenosti, rázná i pravdivá v obdivu jako v hněvu, mezi románopisci našimi jest oním, jenž nejplamennějším vznětem v obrazy svoje vkreslil vlastenecký ideál, nejvíce v ně naschrániv mravního nadšení, nejhlouběji se dotýkaje žhavých otázek lidského srdce, lidské povinnosti, lidského žití. Velká umělkyně-poetka Světlá, představíme-li si ji vřaděnu mezi vrstevníky v přehledné jakési vzdálenosti, jeví se nám, že jako individualita nejvýše vyniká ethickým významem, který dovedla přikouzliti k svému umění.

Světlá nikdy nenapsala zábavných hříček, nikdy zbytečných ozdůbek, nikdy pouhého žertu. Ale vážná ta tvář umí se smáti, horující to pero umí rozesmáti vlídným humorem i říznou satirou. Nicméně hluboká opravdovost u ní převládá. Činnost její jest ku podivu jednolitá, nerozdobená, prozrazujíc i tím už povahu pevnou a ducha rázovitého. Novelistiku zvolila si

Světlá za jediný obor, ač byla často přemlouvána i k oborům jiným. Všecky její plody působí na čtenáře silou dramatickou, dojem jich nikdy se nezapomíná. Ač vychována německy, vládne Světlá bohatou, krásnou mluvou, slohem svým vlastním, skvěle barvitým, a zachovala jazyku mnoho ryze českých rčení a výrazů, nasbíraných u pohorského lidu v Ještědí. Tam čerpala i postavy a motivy k přčetné řadě svých nejskvostnějších prací. Že však jest rodem Pražankou, lze neklamně poznati z oněch novel, ve kterých líčí starou Prahu s takou znalostí a láskou, jak o ní může mluviti jen vlastní dítě.

V Praze se narodila Johanka Rottova dne 24. února r. 1830. Provdána za profesora Petra Mužáka, uveřejnila po domluvách své sestry Sofie Podlipské roku 1858 v prvním ročníku almanahu Máje novelu Dvojí probuzení, podepsavši ji pseudonymem *Karolina Světlá*, dle Světlé pod Ještědem, rodiště manželova. Pseudonym onen stal se od té doby jmenem nejslavnějšího významu a zvuku, a šedesáte asi, v každém kraji českém populárních prací, které po Dvojím probuzení s úchvatným zdarem následovaly, jest věncem slavných světél kolem toho jména.

Světlá svou nadšenou a vážnou povahu osvědčila jak spisy, tak i skutky, zejména založivši roku 1871 a řídívši po řadu let Ženský výrobní spolek český. Nato pak dlouhá choroba na dobu zastavila její hojnou činnost; avšak nyní už opět stojí Světlá v nezlomené síle v řadě literárních bojovníků, nepouštějíc ni na okamžik z ruky oné pochodně světla, kterou nese pět a dvacet let. Kéž ponese ji dlouho vztyčenou! Právě takoví duchové kéž nám svým čistým zápallem svítí na práh příštího století; provodivše nás věkem zápasu, kéž nás uvedou v budoucnost, kterou snili tak vznešenou a krásnou, světla plnou.

proslavený francouzský skladatel operní, zasluhuje vším právem oslavy, již mu chystá na jevišti našem správa divadelní, neboť celá řada nejlepších jeho plodův náleží k oblíbeným skvostům stálého našeho repertoáru operního. Kolik tu šťastných večerů zažilo obecenstvo naše, naslouchajíc rozkošným melodiím duchaplného, a přece ve všem tak jednoduše, přirozeně tvořícího mistra francouzského, povážíme-li, že z jeho 47 oper plné *desatero* jich bylo u nás provedeno, a z těch desíti že mnohá čítá *víc než sto* představení na našem jevišti! —

Auber narodil se dne 29. ledna r. 1782 v Caen v Normandii, kamž rodiče jeho, v Paříži usazení, výlet byli učinili. Otec jeho byl královským officier des chasses a pěstoval horlivě umění: maloval, zpíval i hral na housle, jeho děd pak byl dokonce peintre du roi (dvorní malíř). Jak teda vidno, pocházel Auber z rodiny umělecké, a nikoli, jak tvrdí se v mnohých jeho životopisech, z rodiny kupecké. Domněnku tu patrně vyvolala okolnost, že otec jeho v pozdějším věku zařídil si obchod s obrazy a s rytinami a přiměl syna, aby věnoval se stavu kupeckému. Však dlouho kupcem nebyl mladý Auber. Kupčič sice nějaký čas v Anglii, však ještě více hral a skládal romance. Dlouho sice váhal, než úplně se vrhl v náruč umění hudebnímu, konečně však, již co třicátník, nastoupil přece jen pole hlavní činnosti své, — pole to hudby dramatické, a složil hudbu na staré, už dříve zapomenutým jakýmsi mistrem komponované libreto „Julie“ pro jedno ochotnické divadlo pařížské, jehož celý orchestr sestával z několika smyčcových nástrojů. Náhodou byl provedení novinky té přítomen Cherubini, ředitel pařížské konservatoře. Seznav tu neobyčejný talent Auberův, domlouval radostně překvapenému začáteč-

níku, aby opravdově a cele se věnoval studiu hudebního umění, i nabídl se mu sám za učitele.

Pod dozorem tak znamenitého pedagoga hudebního vyvíjel se rychle talent Auberův a záhy hojně nesl ovoce. Po velké mši, z níž zlomek zachoval se nám co modlitba v „Němé z Portici“, následovala první veřejně provedená opera *Le séjour militaire*, nato druhá *Le testament et les billets doux*. Obě ty práce byly sice kritikou vlídně přijaty, obecnstvo však chovalo se k nim chladně. A podobně vedlo se neunavnému skladateli ještě při sedmi operách. Polovičaté ty úspěchy jej však neodstrašily; napsal r. 1825, tedy už co silný čtyřicátník, rozkošnou komickou operu *Zedník a zámečník*, kterouž konečně vítězně prorazil. Pařížané jásali, záhy pak zaznívaly svěží, pikantní ty melodie na všech vynikajících jevištích evropských. Osvědčil se v oboru veselé hudby po prvé jako zástupce komické opery, v jehož pracích jeví se duch ryze francouzský: gracie, elegance, lahoda, svižnost — jako u nikoho jiného mimo Boieldieua. Jenom jednou, v *La neige* (Sníh, kteroužto operu přinesla do Němec proslavená pěvkyně Sontagová) zabloudil na okamžik na jinou cestu: kultivoval v ní totiž dle Rossiniho koloraturu. Byl to jen chvilkový rozmar, neboť v následujících pracích není po onom zbytečném nenárodním přívěsku již ani stopy.

A ještě jednou z nejvlastnější své hudebně veselo-herní sféry vybočil po menších dvou operách a po jednorroční pause tentokráte s neobyčejným štěstím v obor velké opery: napsal *Němou z Portici*, jež pozvedla jej na vrchol slávy a jež zároveň s Rossiniho *Tellem* a s Meyerbeerovým *Robertem d'áblem* učinila pravý převrat v repertoáru velké opery. Byla to „revoluční opera“ v každém smyslu. Mistr opery komické rozvinul zde tak nadobyčejnou velkolepost formy, dramatický vzlet, oheň i vášeň, — vlastnosti, jichž nikdo v něm nehledal a od něho neočekával. Vše bylo takřka omámeno duchem originální, netušené síly in-

vence hudební. Též předmět opery byl šťastně volen; bylať významnou ilustrací rozkvašené nálady doby revoluční, v níž povstala; ano i historického významu nabyla tím, že roku 1830 při prvním provedení v Bruselu dala znamení k povstání, jež skončilo rozdělením Belgie a Holandska.

Že zjev němé osoby v opeře učinil tak mohutný dojem, napsal Auber ještě jednu operu Bůh a bajadérka, podobně jako v Némé z Portici s němou, však tančící hlavní osobou. Nato následovala ještě celá řada oper, z nichž zvláště Fra Diavolo stala se nejpopulárnější po celém světě. Mimo to dlužno jmenovati Maškarní ples, Kovový kůň, Černé domino a Ďáblův podíl. Práce pozdních jeho let zastřeny jsou místy chmurami, jež stáří plodí; často místo svěží fantasie nastupuje pouhá rutina, místo původní melodie otřelá fráze.

Auber byl rytířem Čestné legie, členem Akademie, roku 1842 po svém učiteli Cherubinim nastoupil místo ředitele pařížské konservatoře, a Napoleon III. jmenoval jej r. 1857 císařským dvorním kapelníkem. Zemřel v obležené Paříži dne 12. května 1871, v děsné té politické katastrofě umučen krutými bolestmi tělesnými, zničen žalem nad svými rodáky a úzkostí o Paříž, kterou nade vše miloval...

Krátce před svou smrtí, již co vetchý starec, překvapil svět ještě třemi operami, z nichž První den štěstí provedena byla též na českém jevišti.

Valnou část svých úspěchů děkuje geniálnímu svému libretistovi — mistru Scribeovi. V žádném jiném národě nedovedou si umělci, libretista i skladatel, tak znamenitě pracovati do rukou. V ohledu tom neznají Francouzové úzkoprsého egoismu!

Zdá se, že blíží se doba, ve které národ český bude míti universitu úplnou. Vidíme sice dosud nejeden mráček na obzoru, a i poslední dni ještě neminuly bez hořké zkušenosti, avšak dvě fakult již máme a nedávne jmenování dvou nových profesorů lékařství *chceme* považovati za náznak blížícího se aktivování také fakulty lékařské, jejíž zřízení v posledních dobách tak hluboce bylo zmítalo veškerou veřejností českou.

Vítězslav Janovský jest jedním z obou právě jmenovaných profesorů pro budoucí českou fakultu lékařskou; druhého — Schöbla — čtenáři naši poznali už dříve.

Jest ovšem pravda, že čtoucí publikum naše jest potud úzkoprsým, pokud hlavně o pěstitele krásné literatury se интересуje, — avšak činnost Janovského u veřejnosti, jeho práce v různých komisích zdravotních a přednášky ve spolcích seznámily obecnost naše s ním zajisté v míře dosti uspokojivé.

Dr Janovský náleží už více než desítiletí k nejhornivějším pěstitelům lékařského písemnictví i vědeckého jazyka našeho. Několik let byl neunavným redaktorem Časopisu lékařů českých, jenž po drahnou dobu nejnepříznivějších let dosvědčuje, že čeští lékaři přes to, že práci jejich tolik závad v cestě bylo, lnou k jazyku svému i k literatuře vědecké s horlivostí zajisté úctyhodnou. V časopise tom uložil Dr Janovský celou řadu prací svých, stoje vždy v popředí jako muž neobyčejného nadání i vzdělání. Kromě toho byl z nejpilnějších pracovníků při vydání nového názvosloví lékařského a uložil do veliké odborné pathologie a therapie celou řadu prací svých.

Nepíšeme životopis, a proto nemůžeme stopovati dopodrobna veškeré působení Dra Janovského jak v literatuře, tak u veřejnosti; avšak přesto nemůžeme pominouti mlčením, že po drahnou dobu nejneutěšeněj-

ších let bez umdlení vykládal na lékařské fakultě tehdejší university pražské o historii lékařství jazykem českým a že čeští medikové lnou k němu v míře nemalé pro přátelství, jež jim při každé příležitosti prokazuje. O posledním pak sjezdu byl Dr Janovský předsedou slavnostního komitétu sjezdového, a jestliže si účastníci polští i čeští dosud rádi na sjezd ten vzpomínají, má Dr Janovský o to značnou zásluhu.

Dr Janovský jest dosud muž mladý, jedva 36letý — povýšení jeho za profesora na lékařské fakultě české zastalo jej v plné síle, a této okolnosti musíme býti povděčni, neboť jsme přesvědčeni, že práce jeho bude českému písemnictví vědeckému ještě mnohá leta ku cti a že zejména profesura universitní poskytne mu příležitost, aby českou mládež akademickou vzdělával ku prospěchu národa.

ANTONÍN SKŘIVAN

V nynějším okamžiku, kdy po návrhu poslance Matuše jedná se o veliký převrat ve veřejném životě našeho obchodnictva a živnostnictva přetvořením obchodních a živnostenských komor, neb alespoň opravou jejich volebního řádu dle návrhu vládního, mile rádi vzpomínáme muže, jenž odchoval nám značnou část inteligentních, národně uvědomělých obchodníků českých, kteří zajisté neopomenou použití kýženého obratu ve prospěch národa.

Muž ten jest *Antonín Skřivan*, a týž jest v pravém smyslu slova mužem z lidu. Neboť tím, čím nyní jest, stal se z vlastní vůle, vlastní silou, vlastní snahou a prací svou. Jemu nebylo snadno proniknouti překážkami nakupenými a vyniknouti nad čáru prostřednosti. Jestli světla stopa, kterouž krácel. Pronásledován pro své vlastenecké smýšlení, odhodlal se v do-

bách politických bouří roku 1848 uchýliti se do slo-
vanské Prahy a založiti si zde novou, samostatnou
existenci. Již v čase svého pronásledování naučil se
cenit nezávislost, tento drahocenný statek, jenž jest
předmětem touhy každého statečného muže. Z počátku
arciť snaze jeho valně se nedařilo — doba nebyla pří-
hodna tichým pracím *soukromého učitele kupecké
nauky!* —, leč Skřivan nebyl a není tím mužem, který
by se dal odstrašiti, kterýž by, překonávaje i sebevětší
překážku, ochaboval nebo malátněl. Za heslem: „Vy-
trvalost a poctivost!“ kráčel neunavně a s celou silou
duše dál za vytknutým sobě cílem. Založil *první od-
bornou školu obchodní* v Praze, zorganizovav učení
její dle vlastního plánu a uvázav se sám v její řízení.
Škola jeho prospívá po dnešní den zdárně a udržuje
se na výši doby. Odchovalať národu na půl tisíce vlas-
teneckých mladíků, z nichž leckterý děkuje otcovské
starostlivosti svého někdejšího učitele aspoň základ
svého nynějšího společenského postavení. Však snaha
a práce Skřivanova nezůstala na pouhém pedagogic-
kém působení. On, přiloživ ruku k nutnému dílu, stal
se i *odborným spisovatelem českým*. Z jeho pera vyšla
celá knihovna obchodních děl, čímž stal se pravým
tvůrcem a jest dosud téměř jediným pěstitelem tohoto
literárního odvětví českého. Dosavadní metody účet-
nictví jednoduchého i složitého mohou sice býti pře-
konány novou nějakou myšlenkou budoucí a „italská
praktika“ může příště třeba býti nahrazena jinou,
ještě dokonalejší; ale spisy Skřivanovy zůstanou na-
vždy základem, na němž mladší síly a pozdější po-
kolení budou stavět dál.

Však, jakkoliv hlavní činnost Skřivanova pojí se
k ústavu, jím založenému, ona neobmezila se přece
na tuto výhradně. Jmeno Skřivanovo jeví se zejména
při všech veřejných podnicích národních, jejichž zdar
vyžadoval řádnou *organisaci stránky finanční*. Vzácné
finanční vědomosti Skřivanovy prokázaly platné služ-
by i velkoobci Pražské. Dobrá jeho rada prospěla

v mnohých hmotných otázkách a případech i zastupitelstvu obce, v němž tento skromný a nezištný muž po dlouhá léta zasedal.

Kéž dočká se teď vítězství obchodnictva českého i v oborech veřejného života!

A. N. VLASÁK

Těšme se s nimi, s těmi vlasteneckými stařečky, važme si jich, kteří zrakem svým přehlížejí bezmála celé toto století a věnovali veškeren svůj život, aby národ náš na konci této doby mohl o sobě radostněji přemýšleti než na počátku jejím. Schovává se nám, schovává, tam v té malinké vesničce, v níž není víc než osm domků; však my jej tam přece nalezneme, toho milého ctihodného kmeta, a uvedeme jej před tvář národa, jenž odedávna jest mu vděčen za tolik práce, péče a lásky. Tam v tom malém Hrádku u Vlašimi dlí už půl století a nezná jiné radosti, než která plyne ze zdárné práce ve službě národa: *Antonín Norbert Vlasák*, jeden z nejstarších kněží českých, pilný, neunavný pracovník v oboru vlastivědy české!

Od třicíti let zaznívá jeho jméno po literárních a vědeckých časopisech našich, a zvuk jeho budí v každém věrném srdci českém dobrou ozvěnu. *Český místopis* čítá A. N. Vlasáka mezi své nejhorlivější a nejšťastnější vzdělavatele. *Mikovcův Lumír*, *Památky archeologické*, *Časopis katolického duchovenstva* a *Slovník naučný* chovají v sobě bohatou žeň Vlasákovy požehnané píce vlastenecké a přičinlivosti spisovatelské. Zejména jihovýchodní část naší vlasti, od Čáslavi až za Tábor, nalezla ve faráři hrádeckém svého badatele, místopisce a dějepisce. Pouze *Památky archeologické* uveřejnily z jeho pera o těchto našich krajích 22 pojednání.

Vlasák ze skrovných důchodů svých u hospodařil vždy tolik, že rodnou zemi svou mezi Labem a Lužnicí procestoval křížem krážem až do nejzažších zákoutí. Navštívil jednotlivá města, vesnice i hrady, ohledal zachované v nich památky, prozkoumal všechny starší spisy, které těchto krajin se týkaly, a vzdělal sám celou knihovnu tamějších místopisův. Pátravému, láskou k dějinám svého národa a k plodům vlastenského umění vedenému oku jeho neušlo nic, cokoli v oněch končinách českých na obou březích Sázavy z minulosti naší pamětihodného. Vlasák může o sobě říci, že dobrou pětinu Čech prošel od mezi k mezi, od kapličky ku kapličce, od náhrobku k náhrobku.

Kéž by jeho skvělý a zdárný příklad stal se podnětem ku podobné blahodějně činnosti v národním kněžstvu našem! Nikdo snad mimo kněze nemá více příležitosti a času k pěstování vlastenského místopisu, k badání archeologickému! Jsouť hlavní věci obou těchto oborů v nejtěsnějším spojení s dějinami kostelův, a tu zajisté každý duchovní má všechn potřebný materiál po ruce, nebo může jej sobě snáze opatřiti než kterýkoliv jiný zkoumatel. Kdyby každý duchovní, jenž v sobě cítí českou krev a českého ducha, toliko při své osadě farní učinil pro poznání starého místopisu českého tolik, co farář hrádecký pro všechny okresy od Jindřichova Hradce až po Čáslav, měli bychom svou vlast v jedné z nejdůležitějších stránek vědeckých co nejúplněji prozkoumánu a vyličenou.

Veliké zásluhy o poznání vlasti získal sobě A. N. Vlasák tím, že — už ve vysokém věku postaven — ještě pln tělesné a duchovní síly r. 1872 přikročil k vydávání Bibliotéky místních dějepisův a uveřejnil v této sbírce posud vypsání šesti okresův: votického, vlašimského, benešovského, neveklovského, sedlčanského a sedleckého. Kéž by také ostatní, k tisku již připravené práce jeho (okresy uhlířskojanovický, černokostelecký, českobrodský, dolnokrálovický a ledeč-

ský) uzřely brzo světlo boží, abychom z bohatého a důkladného obsahu jejich mohli těžiti!

Antonín Norbert Vlasák narodil se ve Vlašimi 10. ledna 1812 a od r. 1844 jest farářem na Hrádku, u svého rodiště, vroucně milován od veškerého tamějšího občanstva a vyznamenán vzácnými poctami i co kněz i co spisovatel opravdu národní.

RICHARD WAGNER

Dva lidé významu tak úplně rozdílného, a přece při jich smrti úkaz zcela tentýž! Zemřel Gambetta a Němci konstatovali, že při pohřbu jeho bylo „mnoho formelního“, že „vším vanul chlad“. — Umřel nyní Němcům Wagner, a zase my, čtouce jich žaloby za zesnulým, voláme: Chlad! V srdcích chlad a v slovech mráz!

Podceňoval snad národ francouzský Gambettu, německý Wagnera? Nikoli! Ale stará jeví se zde pravda, že ti, kteří žijí až na samých výších lidstva, v jichž osobách se zračí lidstva vrcholy, ti že žijí osamělí. Neschází jim třeba obdivovatelů mnohých, ano i nadšených, ale přívrženci jich všichni stávají jen vpozdálí. Jeť v lidském srdci jistá choulostivost naproti velikánům, a tito zase, aniž by zpravidla o tom věděli, vždy budují kolem sebe jakousi stěnu, oddalující je od ostatních.

Richard Wagner *byl* velikánem. Mnohý snad paprsek jeho slávy časem pohasne, gloriola leckterého jeho díla pobledne, ale zůstane toho vždycky dost, aby potomstvo řeklo: muž velký! Pisatel těchto řádků není ovšem Němcem, a není vášnivým muzikářem; chce tím obojím říci, že nebyl slepý k výstřednostem, ku kterýmž Wagnera vedlo až přemrštěně věrné následování uměleckého principu, a přiznává se, že vždy ochotně psal proti tomu, aby kdo u nás Wagnera slepě

a otrocky nápodobil, — vždyť i Němci sami praví upřímně, že každé nápodobení takové bylo by věci jen smutnou. Ale uznání upřímné věnovali jsme Wagnerovi vždy.

Wagner byl sám básníkem svých libret, sám hudebním skladatelem na slova svá, sám divadelním mistrem na vypravení oper svých. V tom ho ani nemůže následovati hudebník každý. Wagner byl dále nejprzednějším reprezentantem zásady, aby hudba byla deklamační, aby co nejvěrněji přilehala k slovu. Tu zásadu může od něho přijmout také na př. skladatel Čech; ale v tomtéž okamžiku, kdy ji nejpevněji přijal a nejvroucněji k ní přilnul, vzdálil se naprosto již další stopy Wagnerovy, neboť zcela jiný je duch jazyka českého než německého, zcela jinak vzdvihá se a klesá, zvučí a pojí se slovo české. Wagner zásadu tu nevymyslíl. Byla dávno už před ním tušena, stopována, ano i vyslovována, ale ve Wagnerovi dožila se svého triumfu. Jako ve vědě, jako i v politickém životě bývá tisíc stupňů přípravných a na sta předchůdců, než ta ona věc dozraje na vítězství. Každý je „synem své doby“, jeden větším, druhý menším, — Wagner byl velkým synem našeho století.

Naše čtenářstvo je také čtenářstvem listů politických a četlo životopisů Wagnerových tyto dny snad několik. My zde proto dat nekladem. Opakuji jen, že se dožil 70 let a že hlavními díly jeho jsou opery *Rienzi*, *Holländer*, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Meistersinger*, *Tristan*, *Nibelungy*, *Parsifal*. Z těch není dosud na českém repertoáru nic, a to *právem*. Nám by se z té řady hodil leda *Rienzi*, a ten není vrcholem musy Wagnerovy. Vrcholem jsou, ať už některý muzikář souhlasí nebo ne, *Tannhäuser*, *Lohengrin* a *Meistersingři*; ale všechny ty tři opery jsou nám *příliš* německé. Nehledě ani k tomu, že jsou dle principu Wagnerova už i *Tannhäuser* a *Lohengrin* vázány na německé slovo. Wagner volil německé mythy. Dokud přitom nevyšel z ovzduší romantiky, alespoň Němcům se vůbec líbil; další kro-

ky okruhem německé mythologie i u Němců samých našly oposici. Nám Čechům, kterým i ruský „Ruslan“ byl už „bájí cizí“, byl by Tannhäuser nebo Lohengrin ovšem ještě cizejší, ano i zcela nepochopitelný. Na tom věru nezáleží, vytkne-li nám kdo, že nemáme v repertoáru skladatele, jakým je Wagner; každý dle svého: švédské dvorské divadlo nemá dodnes z Goetha a Schillera aniž z jiného Němce řádky, a stalo se přece největším duševním dobrodincem švédského národa. Tím neujímáme ničeho z ceny oper Wagnerových, nejsme proti ukázkám z nich, ne proti tomu, aby je naši umělci co nejpilněji studovali, ne proti tomu, aby je někdo uznával. Uznávámeť je sami.

Richard Wagner byl velkým umělcem, ale také velkým, ano náruživým vlastencem, velkým Němcem. Toť bývá vždy: kdo má vskutku cenu a cítí tu cenu svou, je vlastencem rozhodným. Cítíť, že v něm má národ kapitál, a hledí, aby kapitál ten byl na plný prospěch národa. Prostřednost a ničemnost neklade na ryzé, rozhodné a ohnivé vlastenectví váhy.

Vzdáváme úctu Wagnerovi umělci a vlastenci!

JAN VALERIÁN JIRSÍK

Bojíme se upřímně, abychom za mrtvým Jirsíkem nenapsali slovo, které by náhodou znělo jako běžná fráze, — šlechetný ten biskup hluchých frází sobě věru nezasloužil. Podobalť se jeho život takové řece, která nikdy z břehův nevystupuje, nikdy nepustoší a neboří, *jen* zvlažuje, těší a sílí.

Pravý kněz, pravý Čech, pravý člověk. Čím byl, byl cele. Kněze Jirsíka netknula se ani slůvkem žádná z těch četných polemik náboženských, které u nás občas propukávaly a dosti bezohledně se vedly. „Pravého kněze ctí svět celý,“ pravil otec Jungmann,

velký ten náš „kněz světský“, a krásné slovo jeho můžeme *plně* přenést na Jirsíka, kněze církevního.

Svého národa byl Jan Valerián Jirsík dobrodincem velkým, ba po dlouhou dobu téměř jediným. Svého národa, své vlasti — své matky vlasti dobrodincem! Jak asi to v duši jeho svítalo sluncem, když mohl něco pro vlast nově vykonat! Vždyť prý není větší odměny pro dobré děti, než když mohou se státi dobrodinci matky své! — Nejchudším z českých biskupů byl náš Jirsík, měl příjmy poměrně nejmenší, ale pro národ, na vychování mládeže, na podporu a šlechtění chudých vydal vše. Měl z toho úrok: lásku českého lidu, toho nebohého týraného, — a láska ta sprovázela ho celým životem, i zajíká se nad jeho hrobem.

Jan Valerián Jirsík *) narodil se v Kácově dne 19. června 1798. Studoval, kaplanoval, řídil faru, až se stal kanovníkem a českým kazatelem v pražském chrámě sv. Víta. Pamatujeme se ještě na řadu jeho prvních kázání. Přišel Jirsík po kanovníku kazateli Krejčím, napotomním biskupu světícím. Krejčí byl u babiček hradčanských velice oblíben, měl hlas hřímavý, který zachvěl i nejhlušší z nich. Jirsík mluvil klidně, tiše — babičky nebyly spokojeny. Ale v lavicích kostelních objevovaly se pojednou postavy mužské, vážné, starobné — my studentíci drobní vídali tytéž postavy sedat v zadních lavicích universitního sálu, kde Koubek o české literatuře přednášel. Svatá to církev vlastenců českých, kteří přicházeli slyšet vlastence kněze. —

Vysokého věku dosáhl Jirsík: bylo mu dopřáno učinit dobrého mnoho. Jeho památka nám v srdci nevyhyne — nezhyň jeho duch též v kněžství našem!

*) Jeho podobiznu dáváme dle obrazu budějovického fotografa p. Pecha, obrazu to velmi věrného a pocházejícího z Jirsíkových let posledních.

Ivan Turgeněv je nyní zajisté nejslavnější spisovatel slovanský.

Račte odpustit, ale člověka to svádí, aby ihned se pustil do jakéhos rozumování o tom, co teď lidé rozumějí vlastně „literární slávou“. Lidé — my s nimi — mají toho spisovatele za lepšího jiných, který je znám i jinde než doma, ctěn a vážen i u cizích, nejen u svých. Kdyby byl vedle něho spisovatel titán, ale známý jen a jen v kruhu svých krajanů, bude se zdát onoho menším. Je to pochopitelné. Nežijeme dnes osamělý duševní život starých Řeků, dnes je soutěž s národy četnými, chceme v řadě jich být dobře upozorováni, uznáváni. Samolibost národní.

Turgeněv je dnes v cizině tedy poměrně nejznámějším spisovatelem slovanským. Ale on toho — jak se říká — nemá chválabohu zapotřebí, on je nejen relativně, on je absolutně básník velký, on by i pak byl nejvyšš staven, kdybychom my Slované žili dotčenný život Řeků starých.

Turgeněv je překládán do všech jazyků světa, nejvíce do němčiny. Němci o sobě říkají, že vynikající jich vlastností je „spravedlnost“: kde který národ má co literárně dobrého, oni že to uznají a překladem poctí. Na řeči té je tolik pravdy, že němečtí čtenáři mají závidění hodný, velký „čtenářský hlad“, že Němci překládají, kde co dobrého, z ruštiny na př. Turgeněva a Dostojevského i Gogola a Tolstého a j. j., a pak že za to tomu kterému národu ještě vynadají „barbarův“. Rusové jsou jim barbary — Turgeněv je jim největším romanciérem naší doby, ačkoli ani nemůže být ruštějšího, národnějšího spisovatele, než je Turgeněv. Ruský živel a ruský život je v jich očích nicotný; ale Turgeněv, ryzí květ živlu a života toho, je jim ideálem: toť německá logika. Aby z pyšného květu soudili na kmen zpět, ani jim nenapadne. Ale

Turgeněv svou obrovskou literární váhou Němce tak pokořil, že oproti němu umlká i všechn ten žvást o „spravedlivosti“; o něm říkají Němci, že „Evropu přinutil, aby sobě všimla literatury ruské“. Turgeněv neučinil Němcům za všechny ty poklony koncesí pražádných, on zůstal tím specificky ruským spisovatelem, jakým byl.

Němcům stali se ruští novelisté záhy sympatickými. Jeť v ruské povaze upřímnost obdivuhodná, a ta jeví se u ruských spisovatelů co objektivnost čirá: ruský dramatik, ruský romanopisec líčí život národa svého někdy až démonicky chladně, se *všemi* vadami a chybami, — a ty cizí vady lichotí Němcům, jejichž romanopisci zase mají pro svůj národ zpravidla jenom lichocení samé.

Turgeněv tu objektivnost povznesl do básnických výší, na umělecký ideál. Máme ještě o jiných přednostech velikána toho se pronášet? České obecenstvo spisy jeho starší většinou dobře zná, novější a nejnovější nyní pak brzy obdrží — v Čechách je Turgeněv ctěn právě co ideál slovanských vyprávěčů. Na jeho způsobu a slohu vzdělal se mnohý talent český.

Naše dnešní slova mají, přiznáme se, trochu polemické příchuti naproti pánům sousedům. S dobrým úmyslem: silueta geniálního Turgeněva, doufáme, vyniká na tom podkladu tím ostřeji.

J. E. BARON DR KRAUS

Je to po prvé, co Humóry přinášejí podobiznu vysoké úřední osobnosti. Tolik je jisto, že Humóry nemohou za to, že nepřinesly podobizen těch už více. Nebyla, upřímně řečeno, pražádná poptávka po nich. —

Když byl J. E. baron Kraus povolán na stolec místodržitelský, nenesli jsme také jemu ani obav ani nadějí

vstříc. Byliť jsme během let obému odvykli, a také nebyla administrativní činnost J. E. nijak širším kruhům známa. Avšak někteří mužové, kteří J. E. přece blíže znali, pravili: „Muž vysoce vzdělaný a povahy vojensky přímé.“ — „Tedy také muž spravedlivý,“ soudili jsme. A nemýlili se bohudík.

Můžeme ve jmenu daleké a daleké většiny zemského obyvatelstva dnes říci, že místodržitel baron Kraus je od roku 1848 nejpopulárnějším místodržitelem českým. Že je stejně sympatickým spravedlivému Němci jako spravedlivému Čechu. Docílil toho pravým a živým intereselem o zájmy naše veřejné, čilou součinností ve všech oborech zemské správy a především ryzou upřímností a veskrz spravedlivou povahou svou.

Nebudeme v tom směru mluvit dále, nám Humórum to nesluší — a není žádných řečí jiných také třeba, kde činy jsou o sobě výmluvny.

Přinášejíce dnes podobiznu Jeho Excelence, vyhovujeme přání věru všeobecnému.

JAN KVÍČALA

Mezi nejzajímavější muže naše náleží rozhodně profesor *Jan Kvíčala*. Kdekoli on zasadí páku svého bystrého, jasného, nezdolného ducha, všude je výsledek neobyčejný, všude a hned se cítí, že zde pracuje celý muž.

Kvíčala je předně filolog, proslulý doma i v cizině. Řada jeho spisův samostatných, jeho statí učených jest již imposantní. Kvíčala osvědčil se v nich všude co eminentní kritik vědecký, jehož bystrost a důmyslnost uznána od předních autorit evropských. Záhy jmenován mimořádným a pak řádným profesorem universitním, členem vědecké akademie vídeňské, Král. učené společnosti české atd. Českým vědeckým

snahám, ku klasické filologii se nesoucím, pomohl vlastním bádáním svým značně vpřed, — jakožto redaktor Listů filologických, Klasiků římských a řeckých prokázal literatuře služby co nejplatnější.

Dále je Kvíčala učitel. Týž duch, který svou vědeckou kritikou vyniknul, skví se také ve směru vychovatelském: Kvíčala je učitelem, neobyčejně jasně a bystře sobě počínajícím, vychovatelem učitelů neunavným, rozumným, šťastným. Z Kvíčalovy školy vyšly pro česká gymnasia síly výtečné, opravdovost mistrova přešla na žáky nadané. Kvíčala umí talenty nalézt, nalezené budit, vzbuzeným dodat bdělosti pro život celý.

A Kvíčala je politik. Rovněž dobrý, rovněž uznáný, což u filologa, k tomu klasického filologa, jenž čtvrt století prožil v studiu dávných jazykových forem a od stolku kantorského vkročil přímo do arény politické, je zajisté obdivuhodné. Kvíčala snad a zajisté není diplomatem, jeho asi tak zvaná „zákulisní politika“, kterou se již tak mnohý také u nás učinil směšným, pramálo zajímá; ale politika má mnohé své směry vskutku praktické, mezi nimiž na příklad školství, a tu se osvědčil Kvíčala již opět co talent eminentní. Jeho vědomosti jsou obsáhlé, důkladné. Jeho myšlenky jasné, logické, nepřekonatelné. Jeho řeč klidná, duchaplná. Kvíčala nemá blysknavých frází, ale o tom, co praví, sám je z celé duše přesvědčen, a Kvíčala přesvědčuje tedy také jiné. V řadách říšské naší delegace zajímá Kvíčala místo přední.

Klademe zde dle staršího životopisu některá biografická data: Jan Kvíčala narodil se 6. května 1834 v Mnichově Hradišti. Ukončiv na gymnasii litoměřickém roku 1852 studia gymnasijní, oddal se na universitě pražské studiu klasické filologie. R. 1855 stal se suplentem na malostranském gymnasii pražském; avšak již roku následujícího odebral se za příčinou dalších studií na universitu v Bonně, kde pobyl až do srpna 1857. Téhož roku v září jmenován jest gymnasiál-

ním profesorem v Litoměřicích. Avšak působení jeho na škole střední netrvalo dlouho. Když r. 1857 zařizoval se proseminář klasické filologie na universitě pražské, mladý učenec, jenž byl mezitím i nejednou prací literární pozornost na sebe obrátil, povolán jest do Prahy i svěřeno mu řízení prosemináře. V červnu 1859 habilitoval se jakožto soukromý docent na universitě pražské a již v prosinci téhož roku jmenován je mimořádným, roku pak 1867 řádným profesorem klasické filologie. Diplomu doktorského nabyl na universitě lipské.

RAFFAEL SANTI

Raffael Santi narozen v Urbinu roku 1483 na Velký pátek a zemřel na Velký pátek r. 1520 v Římě. Učitelem jeho v malířství byl proslulý Pietro Perugino, týž Perugino, který ho přežil, a maje dle pěkné legendy dokončiti pak v Římě obraz Raffaelem započatý, trpce zaplakal — zoufalostí, že vlastní síly jeho nestačí, nadšenou radostí, že žil na světě umělec tak vznešený, jakým Raffael.

Veškerý vzdělaný svět slaví právě čtyřstaletou paměť nesmrtelného Urbinčana. Ne ovšem s podobnou okázalostí, s jakou slaven před dvaceti lety Shakespeare. Ale má to své zvláštní důvody, vždyť není Raffael menším Shakespeara nebo Danteho, Beethovena nebo Mozarta. Veškerá ta uplynulá čtyry století dýší kultem, oslavou Raffaelovou, přece však nepůsobila arcidíla jeho tak bezprostředně na velké masy lidstva, ani již v našem vzdělaném věku ne, jako tedy na př. slova Shakespearova, jako tóny Mozartovy. Málo poměrně je těch, kdož viděli sami kouzelné výtvary Raffaelovy, chované v Římě a Florenci, Drážďanech a Mnichově, ve vzdálených obrazárnách

španělských a soukromých anglických, a veškerá reprodukce obrazná přec jen na plný dojem nestačí. Raffaela slaví „květ lidstva“, kruhy nejvzdělanější, duchovně nejuvědomělejší. Umělecká beseda, podniknuvši soutěž v oslavě té, učinila tak na čest našeho národa. —

Těžko vyznačit velikost genia Raffaelova. Nejlíp to učinil Lessing, pravě, že „Raffael byl by velkým malířem býval i pak, kdyby se byl — bez rukou narodil“. Jako Michelangelo byl také genius Raffaelův všeob-
sáhlý — Raffael byl velkým malířem, velkým sochařem, velkým stavitelem. Sta nesmrtelných děl hlásá jeho slávu, a přec skončil Raffael tak mlád!

Žádný básník co do umělecké míry, co do vznešeného tvůrčího klidu nedosáhl na Raffaela. A přitom jsou díla jeho ozářena hlubokými myšlenkami jako slunečními blesky. Kamkoli Raffaelovo umění zasáhlo, všude vytvořilo díla nejvyšší ceny. Jeho *portréty* jsou celé dušeslovné povídky, z nichž pozorovatel čísti může povahu i činy; jsou plny pravdy a plny poesie. Raffael uměl stejně čísti v přísné tváři nějakého papeže a státníka (Julia II.), a vyčísti zase veškerý květ nevinnosti a bezprostřednosti z *duše dětské* — vždyť zná zajisté každý čtenář náš některé z těch přerokošných, pravdou dýšících „raffaelovských“ tvářiček dětských!

A jak vzorně podal Raffael poesií prodchnutou, vyspělou *krásu ženskou*! Na př. na svém Parnasu (ve Vatikánu)! „Nikdy ještě nebyly bohyně vědy a umění vypodobeny s tak překonávajícím krásy kouzlem a tak dokonalou plastikou duchovní.“ To praví dějepisec umění a cítí každý člověk.

Že Raffael znal rovněž vznešeně vyobraziti vroucí lásku mateřskou a spojit ji s půvabem tvarným, dokazuje sto jeho proslulých madon. Jakž tisknou ty Marie božské děcko své k teplé tváři a ňadrům! Jakž jednou opravdově, po druhé nevýslovně šťastně, ale vždy v křišťálové čistotě, důstojné panenskosti, nevý-

slovné dobrotě a ryzé poetičnosti hledí ty madony na nás diváky okouzlené!

Že však uměl Raffael zobrazit i poesii lásky jiné, dithyrambické zajásání šťastné lásky smyslné, svědčí jeho Galathea (Villa Farnesina); že i ženskou citovou blouznivost, svědčí zase jeho improvisátorka Beatrice (Uffizie). Opět se tu musí říci: Tak jako on nerozuměl poesii ženského oka nikdo!

A že pak byl týmž velkým Raffaelem také všude jinde, dokazuje *žánrová* freska Zasnoubení Alexandrovo v římském paláci Borghese, *dramatický* bitevní obraz ve Vatikánu nebo též tam se nalézající Stanza del Incendio (Papež Lev zažehnává požár znamením svatého kříže), a konečně světoznámé alegorické postavy stancí jiných, z nichž mnohé (Obdiv, Pozorlivost a j.) nemají při sobě ani atributů, a přece jen jsou výmluvny a jasny.

„Raffaelovská“ umělecká míra, „raffaelovský“ umělecký poklid, „raffaelovská“ krása staly se pořekadlem po veškerém světě vzdělaném.

Příspělo by velice k povšechné vzdělanosti našeho lidu, kdybychom měli dobrý obrazový spis o Raffaelevi, s uměleckými reprodukcemi nejvýznačnějších jeho děl. Zbožné přání asi! Máme ovšem důležitých úkolů před sebou ještě celou řadu!

KAREL DRAHOTÍN BARON VILLANI

Byl to muž šlechtný a každému, kdož ho jen poněkud znal, neobyčejně sympatický. Povaha vojensky přímá, letora básnický živá — slušelo mu věru obé: „*lyra i meč*“. Takové vědomí české, jaké měl Karel Drahotín baron Villani, bychom ovšem přáli všem šlechticům českým. Zanícen pro zájem českého národa, nadšen velkou jeho historií a dojat velkým jeho utrpením,

postavil se Villani v přední řadu bojovníků našich a vytrval v ní do svého skonu. Nad jeho hrobem kloní se český prapor v úctě.

Nechť nastala během jeho života doba v Čechách jakákoli, Villani přispěl nám silou svou. Když před rokem 1848 sestupovala se ta svatá, nadšená společnost vlastenců-spisovatelů, aby důvěryplným slovem českým budila národ český, Villani psal a pěl mezi nimi, šlechtic jediný. (Již od r. 1836 psal do českých časopisů; v letech 1844 a 1846 vydal samostatné sbírky básnické.) Když r. 1848 v Praze sestavila se ozbrojená, po česku vedená, v národní kroj oblečená Svornost, nad níž tak mnohé mužné oko radostí slzelo, vidouc v ní vzkříšení se dějinného českého ducha, Villani stál co velitel v čele jejím. Když v úhoru let padesátých zakličoval se Mikovcův Lumír a my čeští mladíci každého čtvrtku o desáté hodině ranní stáli před tiskárnou jeřábkovskou a se zatajeným dechem probírali se jeho vlhkými ještě sloupci, tu jsme četli již zase jmeno Villani.

Když pak roku 1860 uvolnil se nám proud života — Villani osvědčoval se již opět všude: ve svém okrese co starosta, v českém sněmě zemském jako poslanec-deklarant. A když povstalo v Praze první naše samostatné divadlo české, Villani ihned postřehl převelkou důležitost jeho pro duševní rozvoj národa; den co den tam s velkým potěšením prodlíval, ano zkusil se — vida nedostatečnost dramatické produkce české — i sám v sepsání veselohry (Štědrý večer). Villani měl vůli ideální.

Jakožto spisovatel-básník zakládal si Villani nemálo na své hbitosti veršovnické. Je známo, že následkem sázky napsal a částečně i otisknouti dal didaktickou velkou báseň o patnácti zpěvích, jížto celou zvoní jen tři rýmy (*ání, ení, ost*). Chtěl básní tou dokázat bohatství českého jazyka.

Kdysi napsal zesnulý Hálek něco o verších Villaniho, s čímž tento nijak nebyl spokojen. „Ať přijme Hálek

můj básnířský návrh," pravil Villani k pisateli těchto řádků. „Vyjedeme zároveň z Budějovic na koních; cestou budeme držet na svém stehnu papír a psát verše. Uvidíme, kdo jich až do Prahy napíše víc!" Pravil to ovšem ve smíchu a žertu, přece však i ze žertu toho vyznívala důvěra ve vlastní obratnost veršovnickou.

Tolik je jisto, že četné a pěkné Villaniho písně významávají se milou formální lehkostí svojí. Pro skladatele byly jakoby schválně básněny. Mnohá z písní Villaniho, s nápěvem od Jelena, Hellera neb Pivody, stala se nám písní národní.

Jsem přesvědčen, že jak se mně dělo, dělo se v den pohřbu Villaniho v Čechách tisícům. Že jsme tiše, pohnutě si zašeptli: „Zasviť mu, ty slunko zlaté, na poslední jeho krok!"

V Á C L A V V. T R N O B R A N S K Ý

Někdy věru vypadají české naše ilustrované listy jako v středověku onen sál na římském Kapitolu, v němž se po pohřbu řadou zavěšovaly podobizny zesnulých patriciů. Hlava vedle hlavy těch, kteří „branou nebeskou vešli již ve věčně vděčnou paměť naši", jak Tasso pravil. Jako by smrt se někdy náhle rozpomenula a kosila pak celé řady.

Bylo by zajímavé vědět, kolik je na živu dosud těch, kteří u nás literárně působili již před rokem 1848. Není tak snadno lze je spočítat. Vlastní paměť nestačí. Či probrat snad řadou Naučný slovník? Vezměte jej a hledejte na příklad *V. V. Trnobranského*. Byl náhodou muž skromný, také nežil v Praze a nijak se veřejnosti nevnucoval — co platno, že psal věci dobré a dosti mnoho těch věcí dobrých: vědělo se sice o něm, ale přehlídán a nevšímán byl přece.

Ponechávajícíce obšírné vypsání jeho života těm, kdož postarají se o vydání Trnobranského spisův, nebo alespoň trefného výboru z nich, musíme zde omeziti se na data hlavní a na nejvšeobecnější obrysy spisovatelské jeho činnosti. Co spisovatel měl Trnobranský význam hlavně ve dvojím směru: byl svižný novelist a za časů, kdy o dobré vyprávěče byla u nás nouze citelna, a velmi šťastný básník deklamovánek v době, kdy besedy se svými deklamátory nám nahražovaly ještě veškeré výhody nynějšího divadla.

V. V. Trnobranský narodil se 3. listopadu 1819 v Rosicích u Chrástě. Prvého základu ku školskému vzdělání nabyl v Heřmanově Městci, kdežto také rodiče jeho delší čas pobýli. (T. se psával později pseudonymem *Městecký*.) Gymnasium studoval v Německém Brodě, zároveň s Karlem Havlíčkem, filosofii v Praze. Nato vzal zavděk službou u patrimoniálních úřadů. Od těchto přestoupil k tehdejší vyvazovací komisi a bydlil po nějaký čas také v Kutné Hoře, v tutéž dobu, kdy Havlíček redigoval tam časopisy své. Mezi oběma bývalými studijními soudruhy panovaly styky co nejprátelejší, jakéž Trnobranskému ovšem za těžkých těch časův „úřadně“ neprospěly. Z Kutné Hory odebral se T. s vyvazovací komisí na Slovensko a zde po nějakém čase přestoupil k okresním soudům. Roku 1860 vrátil se do své vlasti, do Kolína. Roku 1869 zastával místo listovního v Strakoniciích, odtud přesazen do Kostelce nad Orlicí co definitivní kancelista, až na podzim 1876 jmenován listovním na Opočně, kde 27. března t. r. zemřel. —

První povídka Trnobranského, *Cholera*, byla uveřejněna v předbřeznových Květech. Poté následovalo několik deklamací, z nichž *Nová Arkadie* učinila v Praze i na venkově furore velké. Ve Květech a jiných časopisech tehdejších vyskytovalo se jméno T. často pod deklamacemi, které v různých besedách a zábavách nastokrát přednášeny, přičinily velice k popularitě autorově. — V letech padesátých, za ne-

příznivých poměrů politických, psal T. pod pseudonymem *Jan Městecký* do Mikovcova Lumíra. Uvádíme novelu *Čtyry leta*, arabesku *Pan baron*, rozkošnou humoresku *Pan Knedlíček* a vesnický románek *Matějček*. — Roku 1867 byly redakcí Humorů vypsány ceny za nejlepší humoristickou deklamaci. První cenu obdržel T. za *Vypsání cen*; za vážnou báseň *Žebrák* obdržel třetí cenu.

Zásluhy Trnobranského spočívají hlavně na dobrých českých deklamacích. Těmi vykonal velký kus poctivé práce vlastenecké, a ve příčině té může býti vzhledem k tehdejší trudné době směle připočten do legie našich národních křisitelů. T. napsal dobrých deklamací hezkou řadu. Z nejznámějších uveřejněných jmenujeme: *Nová Arkadie*, *Ženichovy radosti*, *Čím dál tím hůř*, *Konstituce*, *Láska*, *Tkadlec Matěj*, *Švec a čert*, *Nemám kdy*, *Kdo byl větší šelma*, *Milkův nález*, *Jaký měl Kubík malér*, *Obtíže básníka venkovana*, *Nepozdravil u vrbiček* a *Vypsání cen*. Že Trnobranskému náleží co humoristickému spisovateli jedno z předních míst na Parnase českém, uznáno dávno. Rubeš, Tyl a Trnobranský mají o český humór zásluhy téměř stejné.

Literární pozůstalost T. je značná. Nalezeny v ní prý nové, posud neuveřejněné deklamace, vážné básně, pověsti a především písně. Nechť se jich ujme ruka pečlivá!

ANT. WILDT

Naše dnešní slova jsou bohužel již zase slova pohrobní. Platí milému soudruhovi — ne soudruhovi v umění, v řadu tu my se nestavíme, ale soudruhovi v humóru. Sochař *Antonín Wildt* byl věru humoristou z boží milosti.

Jakož už tak bývá: humorista — a hluboce opravdový muž zároveň. Kdo ho kdy slyšel jen hravě laškovat, neměl pravého ponětí o něm, nevěděl, do jaké zvonivé hloubky sáhá mužný jeho cit. Wildt byl muž veskrz šlechetný. A kdo zase měl příležitost poznat Wildta ve vlasteneckém jeho smýšlení, Wildta co starostlivého manžela a otce, ani si nemohl představit, že týž opravdový, starostmi někdy až zasmušilý Wildt je přece jen nejzábavnější, nejvtipnější společník v Praze.

Wildt byl co humorista neodolatelným. Znali jsme lidi, kteří vyhýbali se společnosti jeho, protože každou schůzi s ním „odstonali“. Kde on byl, zněl smích nepřetržitý. Jeho vtip se nevnucoval, ale najisto každého překonával. Byl to vtip samostatný, nevinný, bleskorychlý. Každé slovo vhodným kamínkem do zábavné mosaiky, každý posuněk vhodnou arabeskou kolem.

Wildtův vtip byl zcela původní, osobitý. Mýlili se, kdož v něm viděli talent na divadelního komika: vmysliti se do povahy jiné, do humóru cizího Wildt nedovedl. Proto také nezdařil se pokus ostýchavý, jehož kdysi přátelé podnikli, aby Wildta divadlu získali. Ale zato „ve svém“ byl Wildt nepřekonatelný. Mohli bychom sestavit celý sešit, nadepsaný „Wildtiana“ a naplněný nejrůznějšími, nejkomičtějšími kudrlinkami jeho. Hlavně rád sobě zažertoval s policejními strážemi. Nikdy ne v ostrém smyslu: jak již praveno, Wildtův humor byl nevinný, dobrácký, osobnost jeho znal každý. Ale v letech padesátých, kdy hlavně Wildtův humor kvetl, vyskytala se policie právě všude — mohl Wildt za to, že se mu namanula tedy tak často, že tak často se střetnula s humórem jeho? On mrzutostí s ní neměl, ale žert musil z ní mít, tomu neodolal.

Kamarád Wildt nám na nebesích odpustí, že tak mnoho mluvíme o humoristovi a pozdě přicházíme k sochaři. O tomto mluvit přísluší už více jiným. Kdykoli byla řeč o dobrých našich sochařích, i Wildtovo jméno zajisté znělo v řadě. Jeho *Jaroslav Šternberk*

ihned na výstavě zakoupen spolkem krasoumným, jeho *Kepler* vyobrazován v evropských velkých časopisech. První jeho samostatná práce byla velká socha měšťanosty *Kopeckého* v Plzni, snad poslední práce jest jeho *Komenský* (v Praze, pro školu na Rejdišti). Wildt ozdobil hrob *Tylův* i *Klicperův*, a celá řada velkých budov pražských nese díla jeho: *Česká spořitelna*, *Česká technika*, *Šebkův palác*, *Prašná brána*, *Česká reálka*, *Mostecká věž* atd. Vzдор tomu vadil talentu Wildtovu, jako tak mnohému jinému ještě talentu výtvarnému u nás, — nedostatek objednavatelů. Úkaz to v našem životě *dosud* smutný. —

Wildt narodil se 11. června 1830 a skonal 12. dubna b. r.

JOSEF WENZIG

Z onoho cípku severozápadních Čech, v němž vzдор malosti jeho velké se odehrály děje, kde druhdy Římané prý své tábory měli a o tisíc let později Valdštýn život svůj skončil, — kde již náš Jiří Poděbrad meškal, aby mařil úklady knížat německých, a kde dnes ozývají se hlasy zas „autonomistické“ — recte Čechám nepřátelské —, z krajiny či zemičky chebské vyšla po sedmileté válce rodina, jejíž jeden člen, *Josef Wenzig*, stal se zaníceným a zajisté nejupřímnějším přítelem českého národa. Byl původu německého? Či — jak znění jmena jeho svědčí a tradice tvrdí — polského? Nemůžeme to zcela určitě říci: kdokoli s ním jsme osobně měli co činit, dle jazyka jsme pozorovali vždy, i v nejposlednějších letech, ještě trochu cizoty — ale duší, srdcem, celým srdcem byl *Wenzig* náš.

Vzpomínáme si na něho zde dnes, několik již časů po smrti jeho, a také to má zase svou zvláštní příčinu. *Umělecká beseda* slaví právě dvacátý rok trvání své-

ho, a Wenzig byl prvním starostou jejím. Do ochrany Wenzigova jména a k jeho ochotě Beseda se uchýlila, když působiti začala. Dnes je Umělecká beseda velkým spolkem, platným faktorem českého života, vyzrálým organismem; před dvaceti lety byla maličkou, chudou květinou, potřebujíc ochrany a péče co nejlaskavější, a té se jí dostalo Josefem Wenzigem.

Josef Wenzig byl bez odporu osobnost vysoce zajímavá. Muž snah nejideálnějších, vůbec povaha ideální. V jednom ohledu měl trochu podobnosti se Šnajdrem: naučil se teprve na sklonku svého života dobře po česku psát a pak teprv také po česku básnil. Myslíme ostatně, že i potom, jako že nejspíše také dříve, měl se Wenzig vlastně za Němce, alespoň dle vychování. Ale jak praveno, on byl muž ideální: on stál tam, kde stála spravedlnost.

Wenzig byl výborný pedagog. Nebyl s to nahlédnout, jak že může národ prospívat, vyučován-li jazykem mu cizím. Jemu máme co děkovat, že byla r. 1849 zřízena první česká škola reální, že stala se později úplnou, že jsme měli český vychovatelský kurs učitelský; Wenzig založil blahodárný spolek pro podporu chudých studujících, Wenzig má přední zásluhu o Vyšší dívčí školu českou v Praze a o reálné české gymnasium na Malé Straně. Wenzig Němec! Dnešního dne byl by tento Němec některým našincům snad už „příliš českým“.

Wenzig byl pětkrát zvolen českým lidem za poslance na sněm český, byl „deklarantem“ a od něho vypracován zákon ten o jazykové rovnoprávnosti na školách, jež Němci pokřtili „Sprachenzwangsgesetzem“. Bůh si milostivě vzal Wenziga již k sobě, aby tento neviděl, že dnes ani Češi nekladou na rovnoprávnost tu více váhy.

Wenzig vydal sám na dvacet spisů německých s tendencí tou, aby Němce seznámil s historií českou, s národem českým a s jeho literaturou. Od jeho smrti nevyšly ve směru tom ani dva spisy další.

A Wenzig byl i dobrým básníkem původním a se zálibou i talentem psal hlavně dramata. Naše nebohatá literatura dramatická obdržela od něho dobré básně: Korunu a Arrii a Paeta.

Zajisté není u nás možno na Wenziga zapomenout.

OTILIE SKLENÁŘOVÁ-MALÁ

Že prý jen humór činí lidi mladé a udržuje je mladé. Velký omyl! Tragika to činí, a s výsledkem skvělým. Vizme jen naši věčně mladou, věčně krásnou paní Malou; paní Malá nám tu řeč odpustí — když je to ale pravda! Každá divadelní začátečnice by si mohla gratulovat, kdyby jevila se tak mladistvou, jakou jeví se dnes paní Sklenářová-Malá. A přece tato zdobí české divadlo naše již po dvacet let*) a hraje po celou tu dobu úlohy vysoce tragické. Kolikrát již umírala i umřela! Kolikrát jsme ji na vlastní oči viděli procítit útrapy hroznější a krvavější, než byly Niobiny! Co bolu bylo už na její tváři, co záchvěvů lomcovalo její hrudí, co vzdechů viselo na její rtech! A přitom květe pořád jako růže.

Nejsou v tom ale pražádné čáry, bychom to prozradili. Věc náramně jednoduchá! Snad jste četli, jak Francouzové studují své tragédky? Sára Bernhardtova hraje Fedoru a hraje ji co nejnáruživěji. Tak, že to vzbudilo až interest lékařů. A přistoupili hned po poslední scéně k ní, chytli ji za zimničně rozechvělou ruku, počítali tepnu, a ejhle, za minutu — jen 76! Sotva tolik, mnoho-li počítá kterýkoli zdravý člověk hned po obědě! My sice nevíme, kolikrát bije srdce paní Malé za minutu po Fedoře, ale vsázíme se, že

*) Paní Malá vystoupila na českém jevišti po prvé dne 3. května 1863.

neposkakuje si ani dost málo divočeji než kdykoli jindy.

To je to, že když divák si při dojemné scéně myslí, paní Malá že je právě nanejvýš zchvácena situací tragickou, — paní Malá je právě co možná nejklidnější. Čímž neříkáme, že velká tragédka naše snad neprocítí veškerou poetickou hloubku, veškerou tragickou sílu úlohy své. Ale ne na jevišti! Při prvním čtení dramatického poematu, při studování a upravování si úlohy. Na jevišti pak už je zcela klidna a hledí k tomu, aby *divák* vše tragické cítil za ni.

Jako básník smí být rozechvěn, jen když myšlenka v něm klíčí a obraz celku se v něm rodí; musí ale být už klidný a chladný, když ideu svou přetváří v celek umělecký. Jako malíř musí už jen chladně rozvrhovat a sama sebe mírnit, počítat a uvažovat, když dílo své provždy zapevňuje na stěnu a plátno. Čím větší umělec, tím větší při produkci klid, a klid goethovský a raffaellovský stal se v umění proslulým.

A protože je naše Sklenářová-Malá pravá a velká umělkyně, vládne svrchovaným uměleckým klidem, a že vládne klidem tím, udržuje se — — věc tedy, jak jsme řekli, náramně jednoduchá, ale — — a teď bychom měli opakovat, co jsme pronesli hned na samém počátku, a pak hned zas prosit paní Malou za odpuštěnou atd.

Co *jiného* však můžeme říci dnes, kdy paní Malá slaví dvacítilété jubileum divadelní činnosti své? Máme vypočíst „nejlepší“ její úlohy, jichž je jako brilliantů v riviére královny anglické? Vypočíst její triumfy, jichž je tolik, kolikrát na jevišti vystoupila? Mluvit o lásce našeho lidu k ní, o tom, že její jméno je i tam známo, kde samo divadlo je jen mythem, ale kam přece zalehnou jména těch, kteří jsou v práci pro národ prvními?

Nám nezbyvá věru nic *jiného* nežli říci, že je paní Malá *umělkyní velkou*. Bohužel — nebo *bohudík* není po dvacet let už ani to nové!

*Vzpomínka životopisná, věnovaná II. sjezdu mlynářů
českomoravských.*

Namáčím pero již po čtvrté, po páté — nevím, možno že již po desáté, a nemohu nějak začít. Přiznám se, jsem vzpomínkou pohnut. Vzpomínkou na muže, který už 25 let odpočívá ve chladném hrobě, — když žil, nebyl všímán, a když umřel, nebyl pohřešován. A přece vzpomínka na něho dojemnější než na mnohého jiného.

Vidím ho před sebou, jak v letech padesátých denně zasedal v maličkém, mladickém kruhu našem kavárním, on, Hálek a Havlíček, právník a napotomní sokolský cvičitel. Bylo nám poctou, že s patrnou zálibou zasedal k nám p. *Jan Slavík*, o němž jsme slýchali věci tak krásné. Byl na svůj věk zešlý, stále chorobný, bledý. A neobyčejně mlčelivý. Ani se nepousmál při nejdivočejším našem skotačení, a když jsme kriticky vyslovovali ta ona jmena českých lidí, pohnuly se sice někdy jeho rty, jako by dovedly říci více, mnohem více nežli kdokoli ve světě jiný, — ale jen se křečovitě pohnuly a zase byly jako ztrnulé. Pojednou Slavík více nepřicházel. A jednoho dne jsme dostali zprávu, že můžeme hned po obědě přijít do dvora nemocnice Milosrdných a účastnit se Slavíkova pohřbu.

Kdo byl Jan Slavík? Druhdy bohatý mlynář pražský, pak chudák. Syn té doby, která rodila Tyly a Máchy, Jungmanny a Čelakovské, samé muže, kteří myslíce na vlast neměli času, aby myslili na sebe, — oné doby, proti které jsme my dnes praví pídimužící. Mecenáš, pakli vůbec kdo ve světě zasluhuje toho jmena vznešeného a krásného. Muž, na něhož dodnes můžeme, ano musíme přenést slova Jungmannova: „Bohužel, že v českém háji Slavíků tak málo!“

„Nebylo zajisté v Čechách žádného vlasteneckého

*podniknutí v posledním čtortstoletí, při němž by se ne-
byl Slavík co jeden z nejprvnějších účastnil; zvláště
horlivě podporoval českou literaturu, českou hudbu a
české divadlo*“ — řekl po jeho smrti Mikovcův Lumír,
a napsal to do něho poctivý Filípek. A o tomtéž a ta-
kovém muži měly tehdejší Pražské noviny šest slov:
„měšťan a člen obecních starších, mlynář J. S.“ a ne-
má Slovník naučný *pranic*. Což se ostatně u výtečně
redigovaného díla toho rozumí samo sebou.

Jakým byl Slavík mužem, vyčteme si z Divadel-
ních táček, předloním vydaných. Vypravujeť tam J.
N. Maýr z dějin bývalého stálého divadla českého
v Růžové ulici mezi jiným: „Byl to zlatý věk tehdejší
opery české, netrval však pohříchu dlouho. — Abon-
nement, v prvních dvou periodách skvělé, v období
třetím počalo se tenčiti, ač ani představenstvo, ani
členové nijak v původní horlivosti neochabovali; účas-
tenství obecenstva bylo stále menší, ve čtvrtém období
předplatném návštěva divadla již tak slabá, že Stögra
od úmyslu, zastaviti hry české a hráti v novém tom
divadle německy, jenom na krátkou dobu zdržel šle-
chetný vlastenec, mlynář a majitel domu na ostrově
Kampě Jan Slavík, který nechav si Stögrem předlo-
žiti výkaz celého předplacení na čtvrt roku, *vyplatil
mu hotově plné abonnement za období to.*“

Přidáme-li pak, že těch, které Slavík podporoval
jakožto „slibné mladé talenty“ české, byla plná setni-
na, nemáme více, co bychom chtěli dnes ještě připojit.

„Srdce jeho bylo přece větší než měsíc,“ dodal Filí-
pek k Slavíkovu nekrologu. Zemřel Slavík v poměrech
stísněných.

„To nebyl člověk moudrý,“ — řeknou vlastencové
„dnešní“.

Jan Nep. Štěpánek, dramatický spisovatel český, narozen dne 19. května 1783 v Chrudimi. —

My věru již slavíme stoletá jubilea svých buditelů! My, český národ, dáváme se budit už sto let — a pořád vlastně ještě spíme. Snad z toho, že kolik buditelů, tolik alespoň máme také zas uspavačů; a to nejen cizích, mimo národ, nýbrž i v národě samém, kteřížto jsou horší. Vždyť se náš národ za těch sto let alespoň dvakráte již úplně a do běla probudil, ale sotvaže se rozehnal a silné své oudy natáhl, až to vesele vzduchem zalupalo, již tu byli na něho napomínači s palcem a u-pšt-akovali dobráka zase až do spavé němoty. Co také s národem zcela probuzeným!

Když čte člověk životopis Štěpánkuv, ptá se ale mimovolně: To že se dělo před padesáti a šedesáti lety? Ty zápasy divadelních ochotníků s úřady, ty „trpné boje“ dramatických spisovatelů s censurou, ty korespondence úšklebné o českém divadle do zahraničních časopisů — to že se nedělo teprv teď před dvěma třemi roky? Jakž jsou ty české osudy stále stejny! Sledujte dějiny divadla, pozorujte dějiny české university, čtěte dějiny českých měst — čtěte, co chcete!

Kdož by neznal jméno Jana Nep. Štěpánka! Každý řemeslníček je zná, a nějak se mu při jmenování tom zdá, že Štěpánek byl muž, jehož třeba milovat. A každý člověk zas „inteligentnější“, když to jméno vysloví, usměje se lehce — on za to nemůže, ostatní se usmívají také! — a sebevědomá tvář jako by chtěla říci: „Nebohý, dobrý Štěpánek — tak naivní! Děkuju ti, bože, že jsem tak vysoko nad ním, a že to vím!“

Je pravda, za doby Štěpánkovy nebyl ještě shakespearevský kult divadlům panoval a tak prospěl jako teď. Je rovněž pravda, že Štěpánek neznal výše, na jakou se dramatické raffinement francouzské po-

vzneslo dnes. Je dále pravda, že ho nenapadlo, aby jakožto divadelní ředitel prováděl zlatá pravidla Lessingovy dramaturgie do všech podrobností. A jest konečně i pravda, že dnešní poesie naše dramatická je po vzorech dobrých daleko jiná, než byla ta více jen řemeslná práce Štěpánkova. Ale —

Štěpánek vyvolal po Čechách *divadelní ruch ochotnický* — dovede dnes někdo ocenit, co upůsobili ochotníci naši během půlstoletí pro národ?

Štěpánek první zavedl na *zemském* divadle pravidelné hry české, on první vyvolal jakés *stálé české* divadlo.

Štěpánek sám napsal a přeložil *přes sto* kusů divadelních. Dodnes dobře se znají názvy her: Obležení Prahy od Švédů, Břetislav, český Achilles, Korutané v Čechách, Berounské koláče, Loupežníci na Chlumu, Rudolf z Felzeku, Hrabě Waltron, Čech a Němec atd. A nejen že se znají názvy! Kusy samy se pilně ještě po venkově dávají a působí tedy už přes půlstoletí. Dej nám pánbůh, aby každý dnes veleбенý spisovatel pracemi svými na národ působil také alespoň *jen* padesát plných let!

Nu zato dnes, o stoletém jubileu, nemáme ani samostatně vydaného, obšírnějšího životopisu Štěpánkova. Kdo ho také má napsat? Některý „profesor české literatury“, jichž máme do sta? Musil by dříve o něm sám něco vědět, aby mohl něco říci!

Nechme toho — jsme chudáčkové.

Ale nejpohnutlivějším, *hluboce* pohnutlivým zůsta-ne, že Štěpánek pořádal ty první, ty nejprvnější a tak ubohé stálé české hry vesměs — ve prospěch chudých!

Stanisław Barcewicz, mladý virtuos na housle, z bratrského národa polského, projíždí nyní svět jako triumfátor, jenž kouzelným smyčcem svým podmaňuje sobě každou, krásnému zvuku přístupnou mysl. Ač nepřekročil ještě 25. rok žití svého, má přece již řadu skvělých vítězných činů za sebou: dobylť už svým uměním Ruska, což jest pro polského vlastence činem zvláště významným; dále získal si přízeň Švédska, Anglie, Francie a poslední dobou i Německa, kdež hlavně berlínská, lipská a drážďanská kritika zahrnula ho poklonami nejvybranějšími.

Co nás se týče, lze říci, že tu platí o něm *mutatis mutandis* okřídlené slovo: „Přišel, hrál a zvítězil!“ A není to v Praze tak snadnou věcí, jak by mohl o tom vyprávěti kroniky mnohý virtuos, jenž marně dráždil „zmlsané pražské jazýčky“. Ano, jsme tady v hudebním ohledu skutečně trochu zmlsaní, a nesmí nám to ani ve zlé vykládáno býti, pováží-li se, že u nás samými dobrými muzikanty můžeme v čas nouze třeba Vltavu zastavit...

Dobrý dojem činí hned Barcewiczovo vystoupení: skromné, zároveň však pevné a sebevědomé; způsob hry elegantní, ušlechtilý, bez nejmenšího stínu obvyklé u světoběžných virtuosův koketerie. Jeho valně kulatý zevnějšek svědčí sice o dobrých časech, však neslibuje napohled mnoho ohně; a přec jak překvapuje zavalitý ten junák každého, jakmile přiloží smyčec ke strunám, svou neobyčejnou živostí temperamentu! Jeho vroucí, cituplný tón v přednesení kantiény, vůbec *poetický, ušlechtilý sloh jeho hry* předkem zaujal celou naši duši, jeho vybroušená, mistrná technika pak vzbudila celý náš obdiv. Náleží bez odporu v první řadu proslulých virtuosův naší doby a jsme šťastni pozorující, že právě náš svět slovanský tak platně přispívá k obohacení těch vyvolenců první řady.

Jmenu českému zavázán jest ctěný náš host zvláštními city vděčnosti: učil se svému umění od mistra *Lauba* a *Jana Hřímalého*. A česká škola může býti pyšna na takového žáka.

DR JAROMÍR ČELAKOVSKÝ

Jmeno *Čelakovských* hluboko se vrylo v novější dějiny českého ducha. Otec František L. Čelakovský, velký ten, dosud ještě ani náležitě neoceněný básník náš zůstavil národu dva své syny: Dra Ladislava Č., slavného botanika, o němž jsme před třemi lety již na tomto místě promluvili, a Dra Jaromíra Č., vynikajícího právníka a historika, jehož podobiznu podáváme dnes. Jsou to vesměs jmena, jež sobě zapamatuje každý, kdož dotkne se českého pokroku vůbec, českého umění a vědy zvlášť.

Dr. *Jaromír Č.* narodil se 21. března 1846 ve Vratislavi v Pruském Slezsku, kdež, jak známo, otec byl profesorem slavistiky na vysokých školách. Když otec později povolán zase do Prahy, studoval J. Akademické gymnasium a oddal se pak studiím na fakultě právnické. Absolvoval, promovoval, věnoval se právnické praxi v kanceláři svého strýce, výtečného advokáta profesora Friče, a u zemského soudu, i stal se konečně dne 31. května 1871 archiválním úředníkem města Prahy, v kterémž postavení trvá dosud.

Život tohoto mladého muže je jediným, nepřetržitým řetězem dokonalých úspěchů a plodné práce. Pokud se týče vědy diplomatické, je Jaromír Č. rozhodnou autoritou a právem sluje *znalcem* ve věcech archiválních. Jeho práce po různých archivech vykonané, jmenovitě v Praze, ve Vídni, Vratislavi, Jihlavě, Norimberce, po českých archivech městských a panských, jsou neocenitelné. Důležitý pro nás archiv kutnohor-

ský na př. byl teprve jím srovnán a české dějepisné vědě přístupným učiněn. Hlavní zřetel jeho byl však obrácen k *dějinám práva* v českých zemích, a jeho publikace ve směru tom jsou jak četny, tak vysoce důležité.

Avšak Jaromír Č. není pouze vědátorem; on co historik, co znatel českého práva, co nadšený Čech vůbec cítil hluboce, že je potřebí zasahovat *činně* do rozvoje českého života. Liberalista v nejryzejším slova smyslu, nevzdaloval a nebál se ani pilné práce publicistické, a spřátelen se *Sladkovským* a *Juliem Grégrem* působil sterými výtečnými, vždy plně věcnatými články na náš lid. Zvolen do zemského sněmu, náleží zde k nejčilejším pracovníkům a je zejména v záležitostech školských silou vítanou. Vybrán i za poslance do říšské rady, vyniknul také tam a všeobecně se lituje, že složil mandát a neprospívá více vídeňské delegaci naší, jež věru má podobných pracovníků zapotřebí. Vystoupil proto, že chtěl ukojiti dávnou touhu svou a státi se členem českých vysokých škol. Právě v nynějším semestru započal první své čtení co docent university české a již nyní je miláčkem akademiků našich.

Rozměry našeho listu nejsou dle toho, abychom mohli uvést zde zejména veškerá literární díla jeho. Je jich alespoň dvacet, důkladných spisů samostatných i vysoce důležitých statí, věnovaných hlavně Král. učené společnosti české. Úplná znalost věci, objektivní způsob a krásný český sloh jsou význačnými vlastnostmi všech jeho publikací.

Jaromír Čelakovský je povaha hluboká, veskrz opravdová, ku které již v přítomnosti hledíme s upřímnou vděčností a od níž do budoucnosti očekáváme činy vážné a důležité.

Širších a starších životopisných dat o doktoru Františkovi Czurdovi nevíme bohužel žádných. Postavil se pojednou před nás jakožto celý, vysokého pozoru a plné úcty hodný muž, tak značné ceny, že ovšem i věda bude se musit postarati o životopis jeho co nejpodrobnější.

My víme jen, že Czurda stal se v Praze doktorem lékařství a doktorem lučby. Že jest synem p. F. Czurdy, lékárníka v Postoloprtech, muže to pro vědecký pokrok zaníceného. Že z pouhé lásky k vědě dal se roku 1876 získat za lékaře, za „zdravotního důstojníka“ pro holandskou Indii, kdež strávil na obrovitých ostrovech, hlavně na Celebesu a Javě, šest plných let. Že celé té doby užil, aby často uprostřed nejžhavějšího, nejzuřivějšího boje s domorodci i s epidemiemi zkoumal tamější národy, jich kulturu, život, způsoby, kroje, zábavy, vůbec vše. Že s nesmírnou pílí a s velkým nákladem peněžním sbíral, *systematicky* sbíral vše, co nám může podat pravý obraz národů oněch, a poklady nahromaděné že rozdělil na dvě velké skupiny, z nichž — vydav se na cestu zpáteční — pro všechny možné případy už hned testamentárně určil, která že skupina patří Průmyslovému a která Českému museu v Praze.

Vlastně tedy víme „životopisných dat“ o doktoru Czurdovi přece jenom dost. Řekli bychom, že Czurda je pravý český kavalír, ale tím bychom mu v jistém ohledu ublížili. Pamatujemeť za půlstoletí celou řadu urozených českých pánů, kteří vykonali cesty vskutku velké a dlouhé, zajisté se všemi možnými pomůckami a značným peněžitým nákladem. Ale České nebo kterékoli museum a národ vůbec neměly z těch šťastných cest výtěžku ani nejmenšího. Co je také naší šlechtě do národu! Ona se u nás pohybuje pořád jen jakoby na vrátkých vlnách; nebude se smít tedy divit, hodí-li ji jednou ty vlny na břeh.

Dr Czurda vydal „Katalog s vysvětlivkami“, týkající se ethnografické soukromé sbírky jeho, jež se teď nalezá v Postoloprtech. Sbíрка ta je v Evropě po svém způsobě jediná. Sám tvůrce její, jehož skromnost vy-
zírá z každé jím psané řádky, praví, že podobně úplnou sbírku má snad jen ještě město Leyden. Přiznáme se, že nás dávno nezajímala žádná kniha tak, jako ten prostý Czurdův Katalog. Zde je vidět muž, který vše, co vidí, také vidí důkladně. Každé slovo vykvétá ze živého názoru, ze samé skutečnosti, a proto každá vysvětlivka, každý fakt přímo překvapuje svou plastičností. Přečteš spis ten, máme úplný obraz indických ostrovanů, hybný a skvělý. —

Kéž poklady Czurdou nám přivezené stanou se brzy, *brzy* majetkem obecnstva nejširšího!

EMMA TUROLLA

Snadno se řekne: „Divadelní zpěvák lehce dostoupí slávy, když příroda nadala ho vhodnou postavou, výraznou tvář a lahodným hlasem — hlavně lahodným, srdci se zalichocujícím hlasem. Dojem s jeviště na obecnstvo je bezprostřední, a proto také sledují umělecký výkon a sláva z něho tak rychle za sebou.“ — Je v tom pravda, ale prosíme: co že je to, když před nás, obecnstvo divadelně vyškolené, ano i přesycené, v úloze stokrát slyšené, na př. v Lukrecii Borgii, jejíž charakter už ani historicky nemá pro nás zajímavosti více, jejíž libretem určená slova známe do posledního písmene a jejíž arie umíme sami všichni zpaměti, vystoupí umělkyně a nám se zdá, dnes že teprv té dramatické povaze náhle a jakýmsi zázrakem rozumíme, dnes že teprv slova mají hloubku, hudba výraz, tóny sílu — slovem, když jsme tou Lukrecií pojednou unešeni, vzrušeni, umělecky překonáni?

Nu ano, pak je to jeden z těch divadelních zázraků, s nimiž setkáváme se bohužel tak zřídka! Pak předstoupila před nás v úloze té umělkyně, jejíž duše spřízněna je s Musou samou. Pak jsme seznali zpěvačku, kterou budou znát jmenem jednou i ti, kteří jí více neslyšeli, a jejíž sláva neodvane, nedohlučí s potleskem nadšeného posluchačstva.

A mezi takové, vzácné a řídké umělecké zjevy náleží už nyní host náš, slečna *Emma Turolla*.

Sl. Emma Turolla byla teprve 19 let a v hudebním světě úplně neznámá, když r. 1878 po jediné zkoušce docílila engagementu u světoznámého milánského divadla Della Scala. Vystoupila po prvé jakožto Eboli ve Verdiho opeře Don Carlos s úspěchem hned tak sensačním, že o ní mluvila celá Itálie a ucházel se Milán, Řím a Neapol. Dnes pak je sobě vědoma už triumfů evropských a jmena světového — dnes už staví ji každý na roveň největším umělkyním, jako La Grua a Patti, jichž jmena jsou zapsána v dějiny umění.

Slečna E. Turolla narodila se 7. září 1859 v Turině, a již co tříleté děcko přestěhována do Tiflisu, kdež její rodiče pobýli po celých 14 let při carském divadle ruském. Z té příčiny mluví slečna rusky právě tak plyně jako vlašsky. V 10. roce objevil se u E. T. tak vzácný talent pro piano, že hned za vyučování poutala k sobě všeobecnou pozornost. A v 17. roce zazářily její vlohy pro zpěv. Věnovala se studiím zpěvu dramatického a prvním mistrem jí byl ředitel orchestru Antonetti v Tiflisu, kdež pak také po prvé vystoupila v opeře Semiramidě s výsledkem, který rozhodnul o celém životě jejím.

Od té doby slyšeli ji a psali o Emmě Turolle nejprvnější hudební kritikové italští, angličtí a němečtí — všichni s neobmezeným nadšením.

Dík opravdové snaze nynější divadelní správy naší viděli a slyšeli jsme Emmu Turollu nyní také my, obdivujeme se úchvatné, vulkanické její vášni dra-

matické a mohutnému, varhanovému tónu jejího zároveň svrchovaně něžného, k největší kolorатурní dokonalosti přivedeného hlasu.

Také v hudebních Čechách slaví sl. Emma Turolla vítězství triumfální. Kéž poštěstí se též získati ji k pohostinským hrám v divadle Národním!

K A R E L T Ů M A

Zeptejte se Karla Tůmy, která že vzpomínka z činného jeho života je mu nejlahodnější. Ruka jeho vjede do řídkých, ale havraních vlasů, černé oko se zajiskří a s blaženým úsměvem řekne: „Inu — bylo to roku 1876, když v žurnalistice zuřila ta nejhorší polemická psota a člověk svobodomyslný věru aby byl u nás ani už se neodvážil dýchat. Psal jsem do našich Národních listů tenkrátě několik demokratických článků za sebou. Tu když jsem jednou přišel do redakce, šel mi Sladkovský vstříc, obejmul mne, vřele mne zhubičkoval a pravil: „Zrovna jsem řekl Vávrovi, že přece ještě máme podrost, na který *možno se spolehnout*.“ — Přítel Sladkovského, přítel Julia Grégra, po dvacet let již zdatný a proslulý spolupracovník Národních listů, toť krátká, ale výmluvná charakteristika Karla Tůmy. —

K. T. narodil se 6. září 1843 v Praze na Malé Straně. Do Národních listů vstoupil už 1. srpna 1862, jsa tedy ještě velmi mlád; jeho síla však ihned se osvědčovala v platné redakční práci. Od roku 1870 pak je předním „úvodním článkářem“ a napsal dodnes na 2000 úvodních článků. A *každý* ten jeho článek má svůj určitý ráz, přistupuje obsahem svým k nejpálčivějším otázkám denním, předně českým, je smělým a přímým v myšlence, upřímně svobodomyslným ve směru, jasným v slohu a vždycky bohatým v historických do-

kladech. Dva tisíce článků *u nás*, kde v tak mnohých věcech a otázkách točíme se stále na jednom místě, — *velká práce!*

Abychom uvedli ihned paralelu k řečenému, pravíme, že K. T. také do našich Humórů průběhem 22 let napsal tak asi na tisíc humoresek, básní (A přece jsme rebelanti, Tvrdé české palice) a článků (Politika u džbánu a dodnes jiné „úvodní“, které čtenář dle toho snadno poznává), že psal už do Přerhova Besedníku deklamovanky výtečné (Šumař, Strašné slovo) atd.

Známo je rovněž, že redigoval týdeník Hlas, psal co nejpilněji do Svobody, Obrany, Květů, Lumíra — všude, kde ho bylo potřebí.

Svobodomyslnost Tůmova má ale líc nejen theoretickou, nýbrž i praktickou. R. 1868 převzal za nejhorší persekuce českého tisku odpovědnou redakci Národních listů a také vskutku brzy za ně před soudem odpovídal. A to tak výborně, že obhajovací jeho řeč důvtipem a rázností vzbudila všeobecnou sensaci. Výsledek ovšem byl: tři leta těžkého žaláře, z nichž si také 19 měsíců pilně odseděl. Co to vadilo Tůmovi! V žaláři se zanášel se „skřivanem svobody“, s Petöfim, a sotvaže vyšel na svobodu, uveřejnil (společně s F. Brábkem) výtečný překlad z něho.

A od té doby sleduje jedna velká a lze říci důležitá publikace za druhou. Tůma konal rozsáhlé a důkladné studie, jichž ovocem jsou: roku 1872 *O boji národa amerického za svobodu*; — roku 1873: *Apoštol svobody* (Mazzini), kteréhož sobě všimly též listy italské, podávající z něho výňatky na doklad správného a vřelého úsudku cizího autora; — roku 1874: *Ze života malého národa* (Belgie pod Rakouskem), *Duch našich dějin a V plamenech kostnických*; — pak příspěvky do Květů a Osvěty, z nichž roku 1879 *nákladem rolníků velvarských* vydán výbor: *Dějinné charaktery* (Washington, Mazzini, Cavour, Daniel Manin, de Potter, John Brown). Od té doby stal se nakladatelem

Tůmovým činný kutnohorský knihkupec Šolc, jenž uveřejnil Tůmova díla *Potlačený národ* a *Léon Gambetta*, přikročil nyní k sešitovému vydávání zajisté včasného téhož spisu *Karel Havlíček Borovský*. Tůma je u nás jediným, arcíže vysoko povoláním pěstovatelem *pravé* politicko-historické studie.

Máme také uvést Tůmovu dramaturgickou činnost? Žertvu na Balkáně, Jmenovce, Petr jako Pavel a pod. více?

Prozradíme jen ještě, že T. je autorem *resoluce památného prvního táboru Řípského* (10. 5. 1868), ve které od r. 1848 prvně zas vysloven program *samostatnosti Čech*, a on že také sepsal *adresu Gladstonovi*, již r. 1881 zaslala česká strana svobodomyslná.

Divíme se jen, že Tůma, jehož každá řeč na sjezdech svobodomyslné strany, v demokratickém spolku i jinde budila pozornost, nevstoupil dosud do řad parlamentárně činných, poslaneckých. Je vidět, že máme dobré, ano výborné síly ještě v záloze!

A L. V O J T. Š M I L O V S K Ý

Jak těžce, jak neradi klademe Šmilovského do té věru již vršité mohyly, jež nám vzrůstá den co den nad „harcovníky českého ducha“! Nemůžeme sobě pomoci, při každém takovém pohřbu je nám teskno nejen pro ztrátu výdatné české síly — nám je, jako bychom s tím mužem ztráceli už i *samu památku jeho*; starý obraz o oblázku vrženém do bezedného jezera: ještě kolem místa, kam oblázek zapadnul, mocné kruhy po hladině, pak slabší a slabší, až zaniknou a ruch umlknul provždy.

Vy divné, poetické, neskonale smutné mohyly slovanské! Nechť vás nalezneme v nedohledné stepi ruské nebo v tichošumném hvozďe českém, všude jste

stejně němy. Pravíte sice: „Kryjem národního bohatýra“; ale nechť z vás vybereme kámen po kameni, o tom bohatýru nedovíme se ničeho více. Žádný sarkofag s vypravujícími nápisy, ani žádné sebechudší kolumbarie, uchovávající alespoň prostá jmena. A ta česká mohyla „literární“, ač vzrostlá za nejposlednějších let, má přece už tentýž zase ráz: co tam leží spáčů, o nichž dnes už ani nemluvíme!

Nemáme literární historie. Je to sice pochopitelné z důvodů dvou: že máme posud a budeme mít ještě nadlouho potřebu sil svých spíše na *činy* než na vypravování o nich, a že nám vadila dosud krátkost doby, současnost, přející spíše polemice než úsudku zcela chladnému. Ale nevidíme pro tu historii ani příprav poctivých nebo vůbec platných.

Proto tak bolestně neradi klademe Šmilovského do té novodobé mohyly své. A přece cítíme, že pravdu mají, do budoucnosti zvláště vážnou pravdu mají krásná slova, pronešená o něm Em. Miřiovským: „Šmilovský umřel, ale v Čechách umřítí nesmí nikdy.“

Čtenáři naši četli životopisy Šmilovského právě v denních listech a nemůžeme zde pouhá data opakovat. Umřel, jsa teprv 46 let stár, tedy dosti ještě mlád. Na ztráty mladých sil naříkají literární dějiny všech národů ve světě; jeť produkce literární dle toho, že ssaje a chvátí celého člověka, každý jeho nerv. Ovšemže Šmilovský nestál v proudu české veřejnosti, v denní vřavě žíravých, nehotových poměrů, jež veškeré ústrojí omílají ještě alespoň desetkrát rychleji. Tím méně však jsme se báli právě o něho.

Rovněž nebudeme zde uváděti prosté tituly jeho četných spisů. Urazili bychom české čtenáře, předpokládající, že jich neznají. Kdož by u nás neznal jeho klasického *Kmotra Rozumce*, *Za ranních červánkův*, *Martina Olivu* atd. atd., díla uveřejňovaná buď rozšířenou Maticí lidu nebo všude čítanou Vlčkovou Osvětou!

Ale ovšem můžeme připomenout, že Šmilovský roz-

uměl postavení českého literáta a úkolu české literatury *plně a správně*. Jenom nepřítel všeho pokroku a tím i českého národa mohl by žádat, aby český národ ten ohradil se proti světovému proudu literárnímu, „modernímu“; neboť *musil* by nadejít okamžik, kdy by ten obrovitý proud nás splákl jako hluchou plevu. Ale rovněž jen nepřítel českého národa mohl by sobě přát, aby individuální náš ráz, aby *českost* přitom zanikala ve všeobecnosti, ano aby nad touto *nevítězila*. Nést se proudem moderním, vnímat ze světa vše, co za vnímání stojí, ale přitom skvěle zachovat, do nejpyšnějšího květu přivést individualitu českou — toť jediný oprávněný, jedině přirozený směr literatury naší.

Šmilovský tomu porozuměl. Studoval lid náš. Studoval každou duchem proniklou nuanci jeho jazyka. Vssál do sebe vlastní bytnost českého národa a tvořil z ní pak díla dle všech pravidel moderního umění — *umělecká díla česká*.

Šmilovský znal moderní beletrii veškerou. Jeho spisy mají zjevný toho ráz, ve vznešené ušlechtilosti své, ve své formě slovesně dokonalé. Ale ta forma je zároveň dokonale česká, a ušlechtilost děje i postav u něho vyrůstá z plné duše české, z ducha našeho národa. Jeho kresby jsou dle české přírody, jeho díla mají znak *původnosti národní*.

Šli jsme za rakví celého Čecha.

DR OTAKAR JEDLIČKA

Kdokoli Jedličku osobně v Praze byl seznal, zajisté je smrtí jeho překvapen. Toť byla přece vtělená síla mužná! A spojená s plnou svěžestí a lepostí mladistvou! Když pražský Sokol vyšel si městem, již každý očima hledal plavovlasého, červenolícího, vzrostlého

jeho praporečníka — Otakara Jedličku. A přece také již zachvácen!

Máme na tomto místě osud svůj zvláštní, že s nekrology přicházíme vždy po jiných listech politických; za tou příčinou klademe arci hlavní váhu na podobiznu dobrou a záhy podanou, jakožto na vítaný doplněk časového a vlasteneckého čtení. — Jedlička nebyl ještě ani celých dvacet let stár (narodil se r. 1845 v Hořicích), když začal být už literárně činný. Hned na samém počátku jevil pozoruhodnou slohovou obratnost. Od té doby pak po způsobě všech našich čilejších literátů mladých přispíval téměř do veškerých beletristických a politických časových podniků našich; musili bychom zde podati dlouhý seznam českého časopisectva, abychom vyjmenovali celý obor činnosti Jedličkovy. Arci jsou to práce různé ceny. Platíť také o Jedličkovi, co jsme slýchali už tak často s českého jeviště:

Byť čin tak lehký byl, jak myšlénka je k němu, ten širý svět by pln byl prací mistrovských.

Ale ve mnohém Jedlička šťastně se povznesl nad prostřednost, zejména ve svých Novelách, jichž úplné, dvousvazkové vydání nedávno pořídila firma Ottova. Hlavním jeho dílem zůstane pak pilně a svědomitě, jadrným slohem sepsané Boje v Čechách a na Moravě za války roku 1866.

Veškerý význam Jedličkův spočívá v pilné jeho práci literární. Krátký jeho život byl úrodný, a té úrodnosti byl vdechnut ráz časový: Jedlička byl nám platen „po našem“ a to znamenalo právě v posledních dvou desítiletích: *literárně*. Řečníkem on nebyl a tedy také ne politikem praktickým — pokud totiž v naší politice dosud lze vůbec o nějaké praktičnosti mluvit.

Doba činnosti byla by také v Jedličkovi nalezla sílu spolehlivou. Čteme na jedné jeho fotografii, již

byl věnoval jistému příteli svému, verše přeložené z Bürgera:

Vem čert ty slovní bubliny, jež nás teď doprovází,
o lásce k svobodě a o lásky té síle,
když obé v boji zhltně první ihned chvíle!
Ach, pěstí na zlobu, a ne jen hubou, frází!

DR GUSTAV ADOLF LINDNER

Přinášíme zase podobiznu pedagoga — zůstaněť stav učitelský *provždy* as nejdůležitějším v našem národě a školství nás Čechy mimo to okamžitě zaměstnává snad *všechny*. Den co den rodí nám nějakou školskou důležitost, v níž vidíme zároveň existenční otázku svého národa. Právě na př. jedná se o před důležitou baštu proti poněmčování naší mládeže, o jediné možnosti pomoc proti rejdům šulferajnským, o zákon, dle kterého nebude smít žádné dítě býti přijato do školy, jejíž vyučovací řeči nerozumí. Není pražádné pochybnosti, že bude pro slunečně spravedlivý zákon ten tuhý boj se zuřivými nepřáteli i obmezenými tmáři, že mysle se rozvlní a „Škola! — Česká škola!“ že stane se zase heslem veškerých našich rozmluv. Dej bůh, abychom v tom hesle vítězili!

Podobiznu Lindnerovu pak chtěli jsme čtenářstvu sdělit už dávno. Bylť Lindner pro národ náš důležit už drahý čas před tím, než povolán na českou universitu pražskou. Lindner těší se dávno jmenu světovému, jeho spisy překládají se do nejrůznějších jazyků, jeho slovo a rada pedagogická má v Itálii a v Německu právě tak váhu jako u nás. Učební spisy Lindnerovy jsou, jak jeden ze životopisců jeho právem řekl, „za doby naší nejrozšířenější“; užívajíť jich Poláci, Vlaši, Řekové, Maďaři, Němci a hlavně Švýcaři.

Lindner narodil se dne 11. března roku 1828 v Rožďalovicích. V Praze studoval část gymnasia a filosofii. Stran životního povolání svého byl z počátku na rozpacích; chtěl se i knězem stát, leč konečně oddal se učitelství světskému. Stal se gymnasijským profesorem nejprve v Rychnově.

Ovšem — Lindner byl Čechem, rozhodným Čechem, bachovská reakce ho tedy v Čechách nevytrpěla. Musil do Celje ve Štýrsku a strávil tam celých 16 let. Tam, v Celji, povstala celá řada proslulých těch jeho spisů učebních, z nichž mnohé dočkaly se už i *osmého* vydání svého!

Teprv po 16 letech tedy povolán zpět do Čech; nejprv stal se ředitelem gymnasia v Prachaticích, pak učitelského ústavu v Kutné Hoře. Do té doby byly styky českých kruhův s Lindnerem jen literární, Kutnou Horou začínaje stal se však i Lindnerův vliv *osobní* pro nás předůležitým. Není jediného, jím vychovaného českého učitele, aby přímo neoplýval chválou Lindnerovou. Do té armády naší učitelské vycvičil Lindner statný chrabrý pluk!

Spisy Lindnerovy vymykají se arci naší bližší charakteristice; jsouť filosofické, vážné, a nám stačí, když jim činíme zdáli uctivou poklonu svou. Ale přece se přiznáme, že — třeba z egoismu — na jeho praktickou, vychovatelskou činnost kladem ještě mnohem větší váhu než na tu — arci slavnou — literární. Máť Lindner velké porozumění pro potřeby našeho národa, — zajisté dovedl jiskry ducha svého sdělit i posluchačům mladým — a to porozumění zračí se i v jeho krásném, na náš národ jakoby ulitém hesle:

*V nitru svém ať každý hledá,
čeho svět mu nikdy nedá!*

S opravdovou ochotou píšeme tyto životopisné řádky. Naše slova neplatí sice tentokráte synu českého národa, ale zajisté zdárnému, ano výtečnému synu české vlasti: muži německého kmene, jenž čestně se vždy choval k nám Čechům a již proto zasluhuje naší pocty, — jenž povždy byl k nám spravedliv a nemůže se tedy setkat s jiným než zase spravedlivým uznáním naším, — a jenž vykonal vlasti služby vpravdě platné a má tedy pojištěný dík každého muže smýšlejícího vlastenecky. Píšemeť o Josefu Dittrichovi, rodilém Němci, jehož sobě pražští Češi nyní už po druhé zvolili za svého poslance do zemského sněmu.

Nikoliv bez přímého a ovšem průzračného úmyslu přinášíme jeho podobiznu, na niž jsme ostatně již dávno pomýšleli, právě teď. Kolikpak žije nyní německých krajanů s námi, jichž citu bychom mohli bezpečně svěřit i správu záležitostí svých českých!? Ale přece jen zase s ostychem dotýkáme se zde té stránky národní, chtějíce milerádi šetřiti zároveň také národních citů ctěného našeho krajana. Však ví on zajisté sám, co lze nám soudit o velebené té „spravedlivosti“ daleké většiny krajanů našich německých, a pravíme-li: „Vážky má ta spravedlivost ovšem a snad správné, ale závaží na ně klade zcela libovolné a nesprávné“, že jsme slovy těmi dali oprávněné své hořkosti výraz velmi mírný.

Téměř půl století působí Dittrich už mezi námi. Jak různé přeměny politické staly se za tu dobu v naší vlasti! Byla doba úmoru předbřeznového. Byl rok 1848, za jehož bujného tepla mohly vykvést z obou kmenů ryzé charaktery a z těch zase štěstí pro celou českou zemi, kdyby místo o pravou svobodu nebylo jako už předtím často a nyní zase mnohým se jednalo jen o udolání českého kmene. Byl pak Bach a přišel Schmerling, vládli Herbst a Giskra i Auersperg a

Lasser, i bylo čím dále tím hůře s mírem v Čechách a s láskou mezi oběma kmeny. Ale Josef Dittrich zůstal si napořád důsledný: zůstal Němcem z přesvědčení a zůstal přítelem spravedlivých snah českých svých krajanů. Dittrich reprezentuje ještě ty bývalé patri-
ciovské, ušlechtilé rodiny pražské, v nichž žilo právě vlastenectví, jimž záleželo na květu Prahy a celé země, a z nichž i národnímu našemu životu poskytnuta mnohá síla krásná a produktivní. Není dnes téměř už ani stop po rodinách těch, dávným svým původem nám snad zčásti cizích, ale srdcem tak blízkých. A nikdo věru nemůže Dittrichovi vytknout, že neměl přitom cílů ideálních. Cožpak proboha mohli jsme mu za jeho přátelství dát? Místo v obecní starešině naší? Vždyť je to zase jen *naš* prospěch, když takový muž ujímá se prací obecních! Kandidaturu na sněm?... Vždyť ho přece znají ti, mezi kterýmiž kandiduje, a nezvolili by nikoho, kdož by už opět nebránil pro-
spěch jich vlastní!

Josef Dittrich, lékárník a měšťan pražský, narodil se v Praze 24. července 1818. Studoval na gymnasiu malostranském, potom (my zde sledujeme předně data slovníku Rankova) lékárnictví ve Vídni, kdež r. 1841 dosáhl hodnosti magistra farmacie. Nabyv v Praze i ve Vídni rozsáhlých vědomostí praktických, převzal r. 1846 po svém otci lékárnu v pražské Ostruhové ulici a byl už r. 1847 zvolen za *přednostu* gremia lékární-
kého. Studie své nepovažoval však nikterak za ukon-
čeny, hlavně kvůli rozmnožení odborných vědomostí svých trávil delší čas hned na nejprvnějších výsta-
vách světových, r. 1851 v Londýně a r. 1855 v Paříži. R. 1853 stal se *členem zkušební komise* pro odbor farmaceutický na universitě v Praze. R. 1860 zvolen do *obecního zastupitelstva a městské rady*, v níž po dvacet let působil a zvláštních zásluh si získal jak o zřízení plynárny, tak o stavbu letenského, tak zva-
ného „třetího“ mostu. Rok 1862 spatřil jej zase na vý-
stavě londýnské, a v té době byl Dittrich ve svém oboru

také již *evropsky uznanou autoritou*. R. 1864 volen za *spolupředsedu* rakouského spolku lékárnického, r. 1865 za *předsedu* sjezdu lékárnického v Brunšviku; pak jmenován *čestným členem* farmaceutické společnosti v Petrohradě, Moskvě a Varšavě.

Neustal v cestách svých. V letech 1867—1874 navštívil sjezdy lékárnické, jakož i další výstavy v Paříži, ve Vídni, Petrohradě, Londýně a j. Prostudoval celou Anglii, Belgii, Holand, Francii, Itálii, Švýcary, Německo, Finsko, Rusko (Petrohrad, Moskvu, Nižní Novgorod, Kazaň) a Polsku.

R. 1866 jmenován rytířem řádu Františka Josefa za osvědčenou „věrnost, oddanost a obětavost“.

Během let sebral sobě Dittrich také odborné sbírky, *farmaceutické museum*, jakéž je svého způsobu asi jediné, mající teď skoro 30.000 čísel ze všech dílů světa. Sbírký ty neleží ladem. Dittrich co nejochotněji pořádal výstavy u příležitosti valných hromad všeobecného rakouského spolku lékárnického, r. 1863 v Praze, r. 1864 ve Vídni, r. 1865 v Štýrském Hradci, r. 1868 v Brně. Roku 1872 uspořádal na Staroměstské radnici bohatou, 2.100 čísel čítající výstavu, souvisící s průmyslem textilním. Roku 1882 byla jeho výstava ozdobou 2. sjezdu českých lékařův a přírodovědcův. Vůči krásné a tak určité povaze majitelově smíme vyslovit své přesvědčení, že *bohaté sbírky ty zůstanou provždy vlasti zachovány*.

R. 1867 byl po prvé od Čechů zvolen *poslancem do českého sněmu*, nyní pak *po druhé*.

Život Dittrichův je jasným důkazem, jak mnohostranně a vydatně může učenec zasahovat i do života praktického!

Kníže *Jiří Lobkovic*, nový maršálek české země. —

Narodil se dne 14. května 1835. Vstoupiv na zápasné politické, stal se velice horlivým členem konservativní strany šlechtické. Zvolen do sněmu záhy se osvědčil co řečník dobrý a pracovník nejen pilný, nýbrž také politicky vysoce vzdělaný.

Dne 20. října r. 1873 zvolilo knížete Jiřího Lobkovic samo české občanstvo měst Mladá Boleslav, Turnov, Mnichovo Hradiště atd. do říšské rady; ovšem tam však tenkrát, za doby abstinence, nevstoupil. Dne 3. července 1879 zvolen následkem známého velko-statkářského kompromisu znova. Stal se pak v říšské radě prvním místopředsedou, a také nepřátelé naši uznali již, že netřeba sobě věru přátel na místě tom spravedlivějšího a taktuplnějšího muže.

Spravedlivost tu uvidí naši nepřátelé při Jiří Lobkovicovi také nyní, a my můžeme se z té vlastnosti ušlechtilé jenom těšit. Doufáme ale upřímně, že také my Češi budeme vždy vidět, kníže Jiří Lobkovic že je maršálkem české slavné země.

Nesluší nám, abychom zde rozmlouvali o vznešeném úřadě českého zemského maršálka. Na místě tom pamatujeme nezapomenutelného *Nostice*. Jakoby dnes vidíme opravdového, vysoce opravdového toho muže, jak uzavíral ten poslední sněm, na kterém se mluvilo ještě o historických právech české země, a jak jej uzavíral hlasem zajímavým a stíral slzy, řinoucí se po jeho líci.

Ovšem — tenkrát český lid i česká šlechta byli ještě pro historická práva české země nadšeni.

Dnes — —

Dnes by měl nový náš maršálek zaplakat nad opakem.

Přinášíme dnes podobiznu humanisty a výtečného filologa českého *Jindřicha Niederle*, k úctění jehož památky Jednota českých filologů v Praze společně s městem Novou Pakou odhaluje zítra v Nové Pace pamětní desku na domě, kde Niederle zažil nejblazejších chvil svého života a kde 8. září 1875 zemřel.

Niederle byl filolog tělem i duší a bohužel vyrván jest nám v nejlepším rozkvětu své literární činnosti, dosáhnuv sotva 35 let věku svého. Narodil se dne 28. října 1840 v Staré Pace. V 11. roce odebral se na studie do Jičína, r. 1862 ukončil filosofická studia na universitě pražské, a podrobiv se již po roce státní zkoušce prof. pro vyšší gymnasia, ustanoven jest r. 1863 za supl. profesora klasické filologie na gymnasii královéhradeckém. Za dvě leta jmenován byl skutečným profesorem na gymnasii klatovském, odkud roku 1868 povolán jest na Akademické gymnasium staroměstské v Praze. Zde vedle úřadu prof. byla mu svěřena i správa přípravného semináře filologického na universitě pražské, kterýž úřad co nejsvědomitěji zastával, získav si učeností svou i lidumilností úctu a vážnost českého studentstva.

Velmi bolestně doteklo se šlechetné duše Niederlovy, když po pádu ministerstva Hohenwartova beze všech důvodův mu odňata byla správa filologického semináře a dána profesoru Linkerovi, z Pruska do Prahy povolanému.

Niederle neustal v neunavné činnosti své a později jmenován jest zkušebním komisařem českých kandidátů profesury, ve kterémž úřadě co nejhorlivěji působil až do své smrti.

Niederle prokázal největší službu české filologii a vědě svou *Mluvnici jazyka řeckého pro gymnasia česká*, která zavedena jest jakožto učebná kniha na gymnasiích českých a přeložena jest i do ruštiny.

Kromě toho byl spoluredaktorem Listů filologických a pedagogických i Bibliotéky řeckých a římských klasikův, ve které uveřejnil vzorný překlad Sofokleových tragédií Ajanta a Elektry. Mistrem byl v překládání Homéra, jak o tom svědčí ukázka z Homérovy Odysseie, kterou v metrickém překladě spolu s úvahou o způsobu překládání Homéra uveřejnil v Listech fil. a ped. Pilným byl též přispivatelem do Osvěty, do klatovského Šumavana a j. listův. V rukopise zůstavil po sobě sbírku básní z mladších let, *Kytici*, a původní veselohru *Věno*, která o prázdninách r. 1861 od studujících novopackých provozována byla na divadle ochotnickém.

Niederle byl upřímný Čech, pracovník tichý a nanejvýš skromný, muž povahy šlechetné a ryzí, jenž u vděčné paměti zůstane vlasti své. Družstvo dam novopackých pořádá pro slavnostní dni *bazar*, z něhož čistý výtěžek věnován bude *fondu Niederlovu* „na vydávání spisů staroklasických v rouše českém“. Zajisté to cíl u dam neobyčejný a o vznešené mysli svědčící.

Kéž tedy fond ten utěšeně zkvétá a důstojným jest pomníkem neunavné činnosti Niederlovy!

K A R E L P U R K Y N Ě

Dnešek věnujeme vzpomínce na milého přítele, příjemného soudruha a pravého umělce — na *Karla Purkyni*.

Karel Purkyně, syn slavného Jana, bratr proslulého Emanuela Purkyně, narozen r. 1834 ve Vratislavi. Nežůstala nám po něm oslňující díla, on také tvořivostí svou nepodal zvláštního směru českému výtvarnému umění; ale těšíme-li se dnes ze živého a plodného ruchu našich čilých výtvarníků, musíme sobě ochotně vzpomenout jeho, jenž byl nynější samostatnosti faktorem věru vysoce platným. On první měl odvahu,

do těch starých, hnilých poměrů pražských zvláště a českých vůbec vnéstí símě abychom tak řekli revoluční, on ve svých kritických referátech první se osmělil cop tenkrát nás tížící nazvatí pravým jmenem, on dovedl strhnouti tak s mnohého pseudovelikána privilej a přiřknouti tento jen pravému talentu a talent ten posílnit k boji a přivéstí k výsledku. Karel Purkyně je ještě dnes v kruzích výtvarných jmenován častěji než mnohý jiný producent umělec.

Těšíme se nyní upřímně ze života, jaký z Umělecké besedy vykvétá a vlast naši ozařovati počíná. Tolik je ale jisto, že kdyby dosud Karel Purkyně působil, život ten byl by ještě čilejší, ještě podnikavější. Karel byl v prvních letech šedesátých předním fermentem odboru výtvarného, on ve mladičkém, tenkrát ještě chudičkém našem spolku dovedl vznítit myšlenku na podnik, na jakýž pouštívají se spolky jen bohaté a podporované, a dovedl podnik ten také provést. Mínilme nezapomenutelnou Shakespearovu sekulární slavnost (1864), která byla první velkou uměleckou manifestací českého umění a při níž po prvé zvěděl svět, že dovedeme skvěle účastnit se ruchu nejvyššího.

Umřel mlád a jak praveno nezůstavil velkých samostatných děl. Nejsme ale přece bez důležitých památek po něm. Jeho ilustrace k Don Quijotu, k českým humoreskám, a jeho četné a výtečné karikatury jak v Moserových Brejlích, tak v našich Humórech stačily by také většímu národu a širším poměrům, aby památka původce jich byla trvalá.

K L E M Ě N A K A L A Š O V A

Jakž i to umění dnes kráčí jinak, jakž i ono dovede užívat páry a elektřiny a všech vymožeností nového věku, a kdežto průmysl obmyká zeměkouli naši pou-

tem železným, jakž dovede ono ji obemknout kruhem zlatým a skvělým!

Česká zpěvačka, angažovaná kdesi na Manilách, v krajích našich protichůdců, použije svých prázdnin, aby na českém jevišti v Praze, kdež byla nastoupila divadelní svou dráhu, osvědčila pokrok svého umění. Viz Gabrielu Roubalovu. A česká zpěvačka, která v hlavním městě země, jež nazvána zemí Slunečnou, v brazilském Rio de Janeiro slavila právě triumfy úlohami oper italských, přichází nato domů k nám, aby klasickým „Orfeem“ Gluckovým okouzlovala své krajany. Viz Kleménu Kalašovu.

Umění opernímu a vůbec divadelnímu nastává na tom našem světě doba nová. A doby té jsou české umělkyně věštnými holubicemi. Nejprvnější ze slavných evropských tragédek, která se vybrala na pouť do Ameriky Severní, byla naše Janouškova. A dříve již, než jsme se dočetli o pouti nějaké Patti nebo Nilssonovy do Ameriky Jižní, četli jsme odtamtud již zprávy o úspěších naší Klemény Kalašovy.

Kleména Kalašova jest rozena v Podřipsku. Odbývši sobě studia u Pivody v Praze, byla pozvána na Rus a zpívala tam v koncertech ve prospěch posluchačův universitních, Slovanského komitétu a v Rubinsteinově filharmonickém koncertu v Moskvě. Vstoupila pak kvůli zdokonalení svému do konservatoře petrohradské, těšíc se protekci velkokněžny Heleny.

Po dvou letech, r. 1874, debutovala v císařské opeře ruské v Petrohradě, kde učiněn jí byl návrh na engagement pro dobu tří let. Nabídnutí toho nemohla však přijmouti, jsouc předtím už angažována pro král. vlašskou operu Covent-Garden v Londýně.

Kleména Kalašova zpívala poté v Italii, ve Španělsku, u opery vlašské v Berlíně, v Brazílii a Spojených státech amerických. A zvlášť v těchto dostávalo se jí vyznamenání velkých, v New Yorku (v Academy of Music) a v Cincinnati (při velkém festivalu) ovací přímo entusiastických.

Dnešní naše slova nechtějí být ničím jiným než upřímným, srdečným pozdravem starému, statečnému bojovníku polskému, jednomu z nejpřednějších geniů na Parnase slovanském. Těžce dopadla teď na kmetská jeho ramena ruka osudu: muž více než sedmdesátiletý uvržen pojednou do žaláře a vyšetřován pro politická „provinění“ prý těžká! Zpráva o tom zasáhla nás těžce, lze říci všechny Slovanů těžce, ba i nepřátely Slovanstva, samy Němce. Četliť jsme alespoň dost i hlasů německých, Kraszewskému sympatických a vyslovujících naději, že veškeré obviňování rozpadne se vnivec; takovou mocí působí na každého osudy pravého genia! A naděje nás všech také nebudou klamny: již teď je Kraszewski zpola, bohdá zakrátko bude zcela na svobodě.

Jak praveno, dnešní náš obraz má účel přátelského, uctivého pozdravu. Vždyť podobizna Kraszewského byla českému čtenářstvu ilustrovanými listy sdělena již vícekrát a životopis rovněž. Také je těžko podat ve skrovném našem rámci obraz spisovatele tak všestranného a skutečně velkého. Hlavní věci jsou přece spisy jeho, musí se alespoň uvést tituly jich, a díla Kraszewského sahají číslem svým už nad půl druhého sta! Taková poetická činnost je ovšem nesmírně řídká, a může-li kdo ze žijících šířit své produkce rovnat se Kraszewskému, je to snad jediný Jókai.

Kraszewski pracoval mnohými, lze říci, že téměř všemi směry moderní beletrie, ale hlavním kolbištěm jeho je romanopisectví. Turgeněv a Kraszewski reprezentují nás Slovanů hlavně a slavně v romanciérství evropském. Celá řada výpravných děl Kraszewského je známa a uznávána v Německu a ve Francii; o nás Čechů na př. netřeba pak ani zvláštní zmínky, u našeho čtenářstva — a to všech kruhů — náleží Kraszewski mezi spisovatele nejoblíbenější a děl jeho

do češtiny přeložených je zajisté nejméně třicet. Při vlastním našem dosavadním nedostatku dobrých povídek je to podpora duchovní, za niž jsme zavázáni poctivými díky.

Kraszewski také zápasil na počátku o uznání a první jeho díla se nelíbila. Však dosti brzy našel si genius jeho pravou cestu a od té doby znamená každá nová publikace nový úspěch jeho. Ano lze říci, že nyní, ve kmetském věku svém, píše díla nejdokonalější. Kraszewski je slavným dokladem ku slovům Jean Paulovým, že geniům stářím velikosti přibývá, že veškeré jich myšlenky jakoby ve skleníku během let vyrůstají pak na obrovité palmy.

Kéž je Kraszewski už brzy a zúplna zase vrácen nám všem, kteří ho milujeme!

STUDNIČKA ALOIS

Se jmenem profesora Aloisa Studničky spojuje se pojem muže pro průmyslové vědy nadšeného, ducha až zimničně čilého, ano i polemického. Nerozumíme těm četným jednotlivým polemikám, abychom je dovedli rozhodnout; ale troufali bychom sobě porozumět přece podstatě jejich. Že je Studnička povoláním a také již dávno všestranně osvědčeným reprezentantem novodobého, pokračujícího průmyslu, neupře nikdo; rovněž každý přikývne, že jsme my Čechové ve mnohých věcech průmyslných vzdor všem talentům přece jen ještě notně pozadu: z čehož pak jasně následuje, že kdo hledí ve směru tom pomáhat, narazí na překážky přemnohé, srazí se s mnohými, a je-li tedy povahou čilou a přitom arci o své pravdě přesvědčen, že polemikám se nevyhne, ba ani nechce vyhnout.

Jsme pozadu, *jsme*, a také v průmyslovém ohledu se osvědčuje, že jsme ještě mladi. Pořád nás ještě

stíní ty neblahé doby minulé. Pořád ještě panuje na českém venkově ten starý náhled z dob před rokem 1848, kdy jsme byli národem jen nevolníků a nádeníků, pořád ještě se domnívá to zlaté srdce českých rodičů, že činí divy lásky, když nákladem posledního groše vychovává své děti „na pány“. Pořád ještě přepĺňují české děti *gymnasia* a trmácejí se dvanáct let na studiích, by pak *předalekou většinou žily teskný, žalostný život malého úředníčka*. A také ti synkové, kteří jsou posláni na reálky, pomáhají tak často jen rozmnožovat proletariát náš duševní, chudinu vzdělanou. Jeť v Čechách prazvláštní zjev. Na německých reálkách je žáků víc než na českých; na pokračovacím studiu reálním, na české technice je však zase více studujících než na technice německé. Což pochází z toho, že *německý synek spokojí se 4 nebo 5 třídami reálními a přestoupí pak do života praktického, stane se vzdělaným, rozumným řemeslníkem nebo obchodníkem a co takový zámožným, s a m o s t a t n ý m m u-žem, „pánem“ ne dle jména, nýbrž skutečným, jemuž netřeba před každým se krčiti a o milostivou protekci se doprošovati. Tímto poznáním řídí se hlavně synkové praktických rodičů židovských, a dnes již jsou židé pány třetiny českých řemeslníků, kteří pracují pro ně za ceny, jichž sobě věru neurčují sami. Český synek ale také reálními studii má se stát tak zvaným „pánem“, to jest už zase *odvislým úředníkem*. A proto máme dnes už mladých techniků bez místa, čekatelů inženýrství, lučby atd., že věru až nezdravo.*

Leželo nám to na srdci, vyslovili jsme to. —

Také Alois Studnička byl chudým studentem, ale to bylo zvláštní a výminečnou přízní osudu jeho štěstím. Nemohl dostudovat a byl rád, že dostal zaměstnání u Průmyslového musea páně Náprstkova. Také mohl být rád. Zde jeho obzor se šířil, jeho vědomosti rychle rozmnožovaly — jeho síla prospěla museu a museum prospělo jeho rozvoji. Byla mu předně poskytnuta příležitost k velkým cestám a od té doby

nebylo jediné důležitější výstavy průmyslové, aby jí byl nenavštívil a z ní nám něco platného nepřinesl. Učil sebe a zároveň učil jiné. Na celé řadě důležitých ústavů působil a v celé řadě výstav domácích byl on pružinou zdatnou. Jeho činnost učitelská, literární, jeho přčetné přednášky veřejné, živá součást ve výstavách podávají obraz přímo kaleidoskopický. Dvacet let působí Studnička — nikdo mu neupře, že působil výdatně, pilně, s výsledkem.

Nemůžeme zde vypočítávat steré věru skutky jeho. Některé ovšem se mu nezdařily — ale zrovna pro ty ho máme ještě radši. Připomínáme výstavu národních krojů roku 1880. Výstava se mu zdařila, byla krásná, ale nevydařil se účel její. Studnička doufal, že přirozeně vykvětlá krása národních krojů bude mít vliv na rozum, chceme říci na krasochuť našich dam. Už dříve měl Studnička myšlenku jednu trochu podobnou. Pořádal výstavy na českém Jihu, chtěl tam osvětlovat průmysl domácích, a „shledáváje vysokou cenu ve vyšívání jihočeském pestrou přízí“, myslil, že bude lze aspoň částečně je oživiti „vyráběním šátků a oděvů na způsob krojů národních pro děti zámožných rodičů“. Zajisté krásná myšlenka. Ty naše dívky městské velmi často podobají se těm loutkám v módních skladech: blbě vosková tvář, v dřevěných ručičkách manýrně položené rukavičky — člověk má chuť švihnout je hůlkou, aby se přesvědčil, jsou-li to loutky vycpané nebo — loutky živé. Ale nepochodil Studnička ani u dam dorostlých, ani u dětí.

Vzdor tomu jemu i sobě přejeme, aby měl ještě hodně mnoho podobných myšlének „nešťastných“.

Josef Hlávka — jak ho takto nazveme? .. „Prvním kavalírem“ českého národa, kterýž název by mu patřil nejplnějším právem? Nebo „Veselým dárce“, jakých Havlíček vždycky českému národu přál? Ach bože, božínku — kdybychom podobných „veselých darců“ měli jen tak *půl* růžence, jak by to zvonilo českým vzduchem a vesele tlouklo o modrou nebes bář!

No — nehřešme! Máme darců dost, víc než jiný národ. Ať se jedná o cokoli vznešeného, krásného, českého, ihned příspěvky prší, každý dá, co může, — „Národ sobě“ je ve všem u nás zlatým heslem a pomocí jeho zapíše se národ český najisto zlatým zase písmem do dějin. Jenomže ten pravý národ je chudý a dá jen, co má, co může; a těch Hlávků, kteří jsou bohatí a *přece* dají, co mohou, tedy *mnoho dají*, je málo. „My“ máme ovšem dosti boháčů v národě, na př. asi dvě stě velkostatkářů, kteří na národní věci vesměs — nedají pranic. Zato ale chtějí nám zaváděním němčiny vytrhovat vlastní jazyk z hrdla.

Dary Hlávkovy — máme je uvést? nezná je snad někdo? — mají ráz vznešený. Hledí ku podpoře, k rozvoji českého *ducha*. Jsou příliš vznešeny, než aby jim porozuměl lecjaký kavalír — z urození a božího dopuštění.

Josef Hlávka je pravým „synkem českým“, je „z lidu“. Narodil se r. 1831 v Přesticích. Studoval na gymnasium klatovském, pak na technických školách pražských. Roku 1856 vydal se na cesty a zdokonaľoval, doplňoval vědomosti své studiemi v Řecku, Italii, Francii, Anglii.

Usídliv se pak ve Vídni, působil tam co hledaný a výtečný stavitel na budovách nejnádhernejších; ovocem jeho vzácné práce je velká vídeňská opera dvorská, chrám lazaristův, gotický chrám na Landstrasse,

budova Akademického gymnasia, palác arciknížete Viléma, celá řada krásných domů soukromých. Ovšem zcela samostatné architektní práce jeho pak je černovická památně krásná residence biskupská s kaplí a synodální síní, imposantní nová porodnice pražská atd.

Uvádíme to vše jen kvůli úplnosti. Ať cokoli vytvořil v gotickém i románském a v moderním slohu — nejpěknějším zůstane přece to, co učinil ve slohu česky humánním!

Říká se, že peníze nesou člověku úroky, jen dokud žije, a že nepomáhají k pohrobní slávě. Hlávka ten předsudek pokořuje — již i munificence jeho zajišťuje mu slávu trvalou!

JOSEF SCHULZ

Doba, kdy Národní divadlo konečně a — jak doufáme — navždy otevřeno bude, se blíží. Bude prý otevřeno v polovině října, a mělo být hned nyní o svatém Václavě. Nespěcháme již, nevisíme na kalendáři; když jsme čekali třicet let, počkáme také ještě měsíc, jen když vše pak již bude dokonalé a v ničem, praničem už nezůstane žádné prozatímnosti více. Máme teď pocit jistoty, mužný pocit, a ten přeje spěchu, jen kde je ho vskutku potřebí. Kéž bychom měli pocit ten také v jiných směrech národních, ještě důležitějších!

Když geniální Zítek od vedení znamenitého a památného díla svého odstoupil — čehož podnes litujeme již také kvůli ztrátě času — byli bychom octli se v ne-snázi trpké, kdyby nebyl zde býval kongeniální jeho spolupracovník, architekt Schulz. Týž pracoval spolu již na původních plánech Národního divadla co asistent Zítkův, a byl tedy jedině po něm povolán uvést požárem zvalenou stavbu k vrchu a konci. Znalci tvrdí,